

al voltant de

La Renda Bàsica

Índex

Presentació	4
El perquè de la Renda Bàsica	5
Pròleg	6
Preguntes i respostes sobre la Renda Bàsica	7
El finançament de la Renda Bàsica	39
Conclusions	67
Glossari de termes	69
Bibliografia	70
Bibliografia disponible al CDOCS	72
Webgrafia	73

PRESENTACIÓ

Al Voltant de... és una col·lecció de quaderns monogràfics i divulgatius que aborden des d'una perspectiva rigorosa i objectiva qüestions rellevants de la conjuntura internacional i local. Aquests quaderns intenten proporcionar una visió breu i entenedora de tots els temes tractats, des del compromís de l'Oficina de Cooperació i Solidaritat per contribuir a augmentar la justícia social a través de les eines que tenim al nostre abast: la informació i la sensibilització.

En un món globalitzat on coexisteixen múltiples fonts d'informació i ciutadanes i ciutadans desinformatats, creiem que esdevé necessari conèixer que hi ha a la base de molts temes que són tractats recurrentment de forma supèrflua i sovint tergiversada pels grans mitjans de comunicació.

Esperem que aquest instrument que l'Oficina de Cooperació i Solidaritat posa a l'abast de la ciutadania contribueixi al foment del coneixement dels fenòmens que en són contemporanis i a l'augment de la consciència existent a les nostres comarques al voltant dels principals reptes que la nostra societat afronta.

Us convidem a que gaudiu de la lectura.

EL PERQUÈ DE LA RENDA BÀSICA

T'imagines que només pel fet de viure poguessis gaudir d'una dotació mínima mensual per fer front a les despeses que comporta aquest fet, en un Estat on la majoria d'assumptes es mouen amb i per diners? Això –o molt més que això– és la Renda Bàsica, un ingrés pagat per l'Estat a cada membre de ple dret de la societat o resident, fins i tot, si no vol treballar de forma remunerada, sense prendre en consideració si és ric o pobre, o dit d'un altra manera, independentment de quines puguin ser les altres possibles fonts de renda, i sense importar amb qui convisqui.

Aquesta iniciativa, que *a priori* pot semblar de quatre bojós, no és només molt seriosa sinó que es fonamenta en uns arguments força sòlids, defensats per economistes i per diversos especialistes que malden per fer entendre una idea tan sorprenent. Si és difícil poder viure sense diners, hauria de ser lògic que se'ns garantís un mínim per poder-hi viure. Per descomptat, resultaria una mesura efectiva per fer front a les desigualtats i per donar l'opció al ciutadà d'entrar o no en el món laboral, cosa que ara és, no pas obligatòria, sinó estrictament necessària per a la pròpia subsistència.

Som conscients que la proposta, per a qui no l'hagi sentida mai, pot semblar de reclusió directa al manicomi, però atès que ja fa temps que arreu d'Europa es dóna un important moviment dedicat a reivindicar-la, hem cregut oportú presentar-vos aquest quadern per donar-la a conèixer d'una forma entenedora, a tall d'introducció, sobre la base de l'abundant bibliografia al voltant del tema que avui dia ja es pot trobar a les biblioteques.

PRÒLEG

Aquest quadern consta de dues parts clarament diferenciades, però que alhora són perfectament complementàries. La primera part està basada en uns textos previs. Efectivament, primer a l'any 2002 i després al 2006, l'associació XARXA RENDA BÀSICA va editar un petit llibret sobre les preguntes habituals més freqüents sobre la Renda Bàsica. Aquells van ser dos treballs col·lectius en què van participar amb diversa intensitat 4 o 5 persones. El que aquí ara presentem, a petició de Quaderns de l'Oficina de Cooperació i Solidaritat de la Universitat de Lleida, és una revisió que ha estat actualitzada i retallada. També hi ha hagut alguna ampliació allà on s'ha considerat precís. D'aquesta primera part se n'ha encarregat Daniel Raventós, president de la XARXA RENDA BÀSICA i professor titular del departament de Teoria Sociològica, Filosofia del Dret i Metodologia de les Ciències Socials de la Universitat de Barcelona.

La segona part, realitzada pel Jordi Arcarons, membre de la XARXA RENDA BÀSICA i catedràtic d'Economia Aplicada de la Universitat de Barcelona, és sobre una proposta de finançament de la Renda Bàsica. En una de les preguntes dels esmentats llibrets publicats per la XARXA RENDA BÀSICA als anys 2002 i 2006 hi havia, és clar, una pregunta sobre com es podia finançar la Renda Bàsica. Com que l'estudi que exposem creiem que mereix una mica de deteniment, hagués estat una llàstima comprimir-lo en un espai d'una o dues pàgines per adequar-lo als espais mitjans de les respostes. Així doncs, no hi ha cap pregunta sobre el finançament en la primera part del text que a continuació presentem perquè la segona està dedicada precisament a aquest tema amb un cert detall.

Jordi Arcarons i Daniel Raventós

Membres de la Xarxa Renda Bàsica i professors de la Facultat
d'Economia i Empresa de la Universitat de Barcelona
(Octubre, 2009)

PREGUNTES I RESPOSTES SOBRE LA RENDA BÀSICA

Què és?

La RB és un ingrés pagat per l'Estat a cada membre de ple dret de la societat o resident, fins i tot si no vol treballar de forma remunerada, sense prendre en consideració si és ric o pobre, o dit d'una altra manera, independentment de quines puguin ser les altres possibles fonts de renda, i sense importar amb qui convisqui.

Font: Xarxa Renda Bàsica.

“Un ingrés pagat per l'Estat”. “Estat” pot incloure una institució jurídic-política major que la dels Estats realment existents. La Unió Europea podria ser un exemple assenyalat. Pot referir-se a àmbits jurídic-polítics menors que el de l'Estat com seria el cas d'una Comunitat Autònoma.

“A cada membre de ple dret de la societat o resident”. Es tracta d'una quantitat monetària que rebrien els ciutadans i ciutadanes individualment i universal (no condicionada a determinats nivells de pobresa, o a una discapacitat psíquica o física, per exemple).

“Fins i tot, si no vol treballar de forma remunerada”. Molt sovint s'interpreta “treball” com a sinònim de “treball remunerat” o “feina”. Hi ha bones raons per a pensar que la següent tipologia és més adient: 1) Treball amb remuneració al mercat, 2) Treball domèstic i 3) Treball voluntari.

“Sense prendre en consideració si és ric o pobre o, dit d'una altra

manera, independentment de quines puguin ser les altres possibles fonts de renda”. A diferència dels subsidis condicionats a un nivell de pobresa o de situació, la RB la rep igual un ric que un pobre. Si la RB és concebuda com un dret de ciutadania (com implícitament pot desprendre's de la definició), exclou tota condició addicional. Com el dret ciutadà al sufragi universal, la proposta de la RB no imposa condicions addicionals a les de ciutadania. Ara bé, que la rebi tothom, no vol dir que tothom guanyi. En la proposta de finançament que expliquem en aquest mateix quadern, es pot observar que els rics perden i els pobres guanyen amb la RB.

“Sense importar amb qui convisqui”. La RB no afavoreix una forma de convivència determinada. Ja es tracti que sota un mateix sostre visqui una parella heterosexual o homosexual, o persones de diverses generacions, o un grup d'amics, totes són formes de convivència completament independents del dret a percebre una RB que, cal recordar, es rebria individualment.

La RB és formalment laica, incondicional i universal. Es percebria, en efecte, independentment del sexe al que es pertanyi, del nivell d'ingressos que es posseeixi, de la confessió religiosa que es professi i de l'orientació sexual que es tingui.

Què no és?

La RB no s'ha de confondre amb les rendes d'inserció i altres subsidis condicionats propis de l'Estat del Benestar ni amb l'Impost Negatiu sobre la Renda.

La RB no és una subvenció, un subsidi o un segur (una assegurança) condicionat. Ni pressuposa la satisfacció d'algun requeriment,

per exemple, demostrar un determinat estat de pobresa, estar buscant treball remunerat, o haver perdut la feina. Aquesta característica tan distintiva de la RB, la de no estar condicionada a cap requeriment diferent de la ciutadania o residència acreditada, la distingeix clarament, per posar solament alguns exemples, del subsidi d'atur, dels subsidis agraris, de l'impost negatiu de la renda, dels programes com "caps de família" argentins, de les rendes mínimes d'inserció que centralitzadament contempla la República francesa o descentralitzadament el Regne d'Espanya, etcètera.

Que la definició feta anteriorment de la RB sigui tan clara com qualsevol de les ofertes no ha impedit que al llarg d'aquests últims anys hagin proliferat dos tipus de confusions. En primer lloc, sota diferents denominacions diversos autors s'han referit al mateix. Així, el mateix concepte de la RB ha rebut noms com els de "subsidi universal garantit", "ingrés bàsic universal", "ingrés ciutadà" o "ingrés mínim", entre d'altres. En qualsevol cas, el que importa no són els noms, sinó el que s'entén realment per cada una de les denominacions que s'utilitzin.

El segon tipus de confusió és el contrari: sota la mateixa denominació s'han volgut expressar, sovint, conceptes molt diferents. En primer lloc, no s'ha de confondre la RB amb els diversos subsidis condicionats propis de l'Estat del Benestar que existeixen actualment, en els que la percepció dels beneficis fiscals, més generosos o menys, està condicionada a la verificació, per part del sector públic, de la suficiència dels ingressos rebuts al mercat laboral. Un exemple d'això ho representa el cas de la Comunitat Autònoma Basca que aprovà, a finals de 2000, una llei que introduïa una "RB" que consistia en quelcom abastament diferent del que es tracta aquí, ja que es feia efectiva precisament sota determinades condicions, no de forma universal. Hi ha, en definitiva, clares diferències entre la RB i les *rendes mínimes d'inserció* (PIRMI), que al Regne d'Espanya són pagades per totes les Comunitats Autònomes.

En general, aquesta mena de mesures (les rendes mínimes) són mecanismes molt poc generosos de lluita contra la pobresa i d'inserció social, propis de determinats Estats del Benestar. Per contra, la RB no és només un mecanisme de lluita contra la pobresa, sinó que, com a dret de ciutadania que seria, suposa un mecanisme que incrementa la llibertat de les persones.

En segon lloc, tampoc s'ha de confondre la RB amb l'anomenat "Impost Negatiu sobre la Renda" (INR). L'INR és un crèdit impositiu uniforme i reemborsable, que garanteix un nivell mínim d'ingressos mitjançant la política fiscal; si a la declaració d'ingressos se supera aquest mínim, es paguen els impostos corresponents; si, pel contrari, no se supera o es manca d'ingressos, l'estat abona la diferència fins a assolir el mínim establert. L'INR, proposat inicialment per Milton Friedman, un dels intel·lectuals del neoliberalisme, amb l'objectiu de retallar l'Estat del Benestar, fou explorat amb major profunditat pel premi Nobel d'economia James Tobin com a forma de lluitar contra la pobresa sense eliminar els incentius per a treballar remuneradament.

Tot i que comparteix amb l'INR la necessitat d'un sistema fiscal potent i consolidat que permeti un nivell recaptador important i que exclogui (o redueixi a la seva mínima expressió) l'anomenat frau fiscal, la RB presenta tres avantatges respecte d'un INR. En primer lloc, qualsevol programa d'INR assoliria els efectes desitjats sobre la pobresa només en el cas que es complementés amb un sistema de pagaments per avançat suficients per mantenir la gent allunyada de la pobresa fins que s'examinessin les seves declaracions d'impostos al final de l'exercici fiscal. A més, tot i així, a jutjar pel que se sap a propòsit dels programes d'assistència social, la ignorància i la confusió constitueixen un obstacle que contribuiria a que alguns es quedessin sense accés a aquests pagaments anticipats. Que els ajuts siguin rebuts pel major percentatge de gent és de molta importància si del que es tracta és de combatre la pobresa. I això és un objectiu que un programa de RB garanteix per definició.

En segon lloc, tot i que en principi un INR pot ser individual, funciona de forma més natural i es proposa generalment per al nivell dels domicilis familiars. En efecte, així ha estat proposat la majoria de les ocasions. Com a resultat, fins i tot si la distribució inter-domiciliària d'ingressos fos exactament la mateixa sota un INR que sota una RB equivalent, la distribució intra-domiciliària seria molt menys desigual sota la segona. En particular, en les actuals circumstàncies, els ingressos que directament beneficiessin les dones serien considerablement superiors amb una RB que amb un INR, donat que aquest últim tendeix a atribuir al que majors ingressos té una part del crèdit fiscal del company amb menors o nuls ingressos.

En tercer i últim lloc, la RB afavorirà en major grau que un INR les possibilitats de resoldre un important problema associat a l'anomenada "trampa de l'atur" que, tot i ser generalment obviat pels economistes, és molt tingut en compte pels treballadors socials. El fet que buscar o acceptar un treball tingui sentit per a una persona a l'atur no depèn només de la diferència d'ingressos entre treballar o no treballar. El que determina que la gent surti o no a treballar és, sovint, la por raonable a la incertesa. Mentre s'està a prova a una nova feina, o just després de perdre una, el flux regular d'ingressos s'interromp amb freqüència. El risc de retards administratius pot fer que la gent s'aferra als subsidis com la més sàvia opció, especialment quan es té un limitat coneixement dels propis drets i quan existeix una por raonable a caure en endeutaments i no es disposa d'estalvis per a sortir endavant. Al contrari que un sistema basat en la lògica de l'INR, una RB proporciona una font ferma d'ingressos que continua fluint tant si es treballa com si no. Així, la seguretat en els ingressos que proporciona una RB facilita la sortida al mercat de treball en busca d'una nova ocupació.

A quins problemes socioeconòmics dóna resposta la RB?

La RB, en la mesura en què constitueix una forma d'accés a la renda independent de la realització d'un treball remunerat, resulta altament apropiada per a societats amb elevats i persistents nivells de pobresa, d'atur i de descontentament relatiu a les formes de treball i a les que les mesures tradicionals per a la lluita contra aquests problemes s'han mostrat ineficaces. Les conseqüències pràctiques de la crisi econòmica que van començar a sentir-se fortament ja a mitjans de l'any 2008, i que s'han agreujat al llarg del 2009 i que s'agreujaran durant els anys 2010 i 2011, encara fan més interessant la proposta de la RB.

La RB, en la mesura en què constitueix una forma d'accés a la renda i per tant, un mecanisme de la seva redistribució, constitueix una mesura de política social que pretén fer front a diversos problemes tals com la pobresa, l'atur, la precarietat laboral i la desigualtat de gènere, derivats del mode d'organització de les societats capitalistes modernes basades en relacions de poder social i econòmic de caràcter asimètric i de dependència, que afecten a totes les societats modernes del nord i del sud i davant dels quals les mesures assistencialistes –subsidis condicionats– de lluita contra aquests problemes assumides, fins el moment, per governs nacionals i organismes internacionals, s'han mostrat insuficients.

El procés de globalització econòmica neoliberal (que pot caracteritzar-se per una redistribució de la riquesa dels pobres als rics a gairebé tots els països, d'una banda, i dels països empobrits als països enriquits, de l'altra) que s'ha vingut desenvolupant als últims trenta anys, ha produït al voltant del món grans bosses d'atur, precarietat laboral, exclusió i pobresa.

En línies generals, es pot afirmar que les polítiques socials actuals pequen d'una notable desconexió respecte de les polítiques econòmiques i no per problemes de coordinació entre una i altra esfera, sinó que, poc a poc, els objectius de les polítiques socials van quedant reduïts a recollir allò que la política econòmica va excoent. Les rendes mínimes d'inserció estan destinades a pal·liar els desequilibris d'un sistema que genera exclusió. La política social, lluny d'estar dirigida a l'acció sobre les causes de la pobresa i l'exclusió, acaba constituint un instrument que es limita a actuar sobre les conseqüències d'una política econòmica que habitualment beneficia als més rics.

Actualment, al Regne d'Espanya, hi ha més de nou milions i mig de persones situades per sota del *llindar de la pobresa*. Amb la crisi econòmica que va començar a sentir-se fortament ja a mitjans de l'any 2008, i que s'ha agreujat al llarg del 2009, aquest nombre de persones augmentarà. La precarietat laboral i les desfavorables condicions de treball no afecten d'igual manera a totes les capes de la població treballadora.

Els joves i les dones concentren els índexs més elevats d'atur i precarietat. Les noves circumstàncies econòmiques i socials que envolten els fenòmens d'un atur que castiga cada vegada un major nombre de col·lectius –dones, famílies monoparentals, joves i majors de 50 anys, entre d'altres– i la creixent dificultat per a superar les situacions de pobresa per via de la feina, han superat els plantejaments en els que s'assenten els actuals sistemes de subsidis condicionats, per la qual cosa s'evidencia la necessitat de plantejar i proposar alternatives de polítiques públiques que facin front a les causes de tals problemes socials. Les conseqüències pràctiques de la crisi econòmica encara fan més urgent la necessitat de la RB.

A la Unió Europea, aquesta zona privilegiada en relació amb altres parts del món, quasi el 6% de la població són *working poors*, i el 11% de la seva població viu a llars assalariades pobres. Per al conjunt de la

Unió Europea, existeixen més de 40 milions de persones en aquesta situació. Són dades anteriors a la crisi. Per raons òbvies, aquestes quantitats augmentaran.

Aquesta realitat és un motiu per prendre molt seriosament en consideració la necessitat de noves formes d'accés a la renda que desvinculin la mateixa de la realització d'una activitat remunerada pel mercat laboral.

A quines resistències intel·lectuals ha de fer front una mesura com la RB?

La RB, com qualsevol proposta de renovació social, ha de superar un bon nombre de resistències intel·lectuals.

La proposta de la RB sol patir un bon nombre de resistències intel·lectuals. Una d'elles és de naturalesa ètica o normativa i es pot resumir en les següents preguntes: ¿és justa la RB? Qui no vulgui treballar de forma remunerada al mercat de treball, ¿té dret a percebre una assignació incondicional? Una altra resistència intel·lectual és de caràcter exclusivament tècnic i es funda en l'interrogant sobre la viabilitat d'aquesta mesura: es tracta d'una idea bella, però ¿no és una quimera?

Vèncer la primera resistència no equival a superar la segona. No obstant, si no se supera la primera resistència, no val la pena enfrontar-se a la següent. Altrament, si no existeix una convincent fonamentació normativa –ètica, si es vol– de la RB, com de qualsevol altra mesura de política social i econòmica, no es precis ja tractar de superar l'estudi tècnic de la seva viabilitat. El següent exemple servirà per a il·lustrar tal afirmació. La proposta segons la qual el treball remunerat hauria de quedar reservat als varons majors de 30 i menors de 50 anys és una

opció tècnicament possible. Tanmateix, la seva justificació ètica fa aigües per tot arreu, tal i com la immensa majoria de la ciutadania de les nostres societats no dubtaria en assegurar. No val la pena, per tant, passar a l'estudi tècnic de la mesura. Si una proposta social no supera l'objecció normativa o ètica, no té sentit fer l'anàlisi tècnica de la seva viabilitat. Quedi clar, doncs, que l'objecció més potent que podria fer-se a la RB no és que materialment fos impossible finançar-la, sinó que resultés a totes llums injusta. Tanmateix, la RB supera ambdues barreres: pot ser justificada des del punt de vista normatiu i, també, pot ser implantada econòmicament.

Existeix un altre tipus de resistència, que no pot qualificar-se pròpiament d'intel·lectual, sinó que es deriva senzillament de l'aversion al canvi i la inèrcia social al manteniment del *status quo*. Per a que una idea, una proposta, sigui acceptada socialment no n'hi ha prou amb que sembli justificada o viable. Es requereix un cert consens social i una conjunció d'interessos que faci que els actors socials actuïn de cara a la consecució de la proposta. L'exemple paradigmàtic en aquest punt és el del sufragi universal; argumentacions de tot tipus, des de la consideració dels esclaus com coses, el dret de vot limitat als propietaris per ser els únics amb quelcom per guanyar o perdre en el joc electoral o, per últim, la més lacerant argumentació en contra del vot femení basada en arguments peregrins de diversa acceptació, tot aquest argumentari ha suposat que l'assumpció del sufragi universal hagi estat una conquesta pràcticament del segle passat a la majoria dels països del món. No n'hi ha prou, doncs, amb la justificació ètica o la viabilitat teòrica. Majories socials i polítiques són imprescindibles per a superar certes resistències.

És una proposta justa? (I): Renda Bàsica i idearis polítics

Existeixen estratègies de fonamentació normativa de la RB de molt divers signe ideològic. La gent s'aproxima a la proposta de la RB amb inquietuds dispars, les quals responen a ideologies polítiques diferents. De la mateixa manera, les mesures d'acompanyament de la RB que es poden proposar des de les diverses sensibilitats polítiques que es fan ressò d'aquesta proposta, mesures que poden conduir a resultats ben diferents.

S'han assajat fonamentacions normatives de la RB des de teories de la justícia de signe molt diferent, en alguns casos fins i tot divergent. Cal destacar, doncs, que afirmar l'acord o el desacord en relació amb la RB no és quelcom que, per si mateix, informi a propòsit de l'ideari polític de qui emet tal opinió. Entre els partidaris de la RB a nivell internacional, hi ha conservadors, liberals, socialdemòcrates, comunistes, ecologistes, d'extrema esquerra, etcètera. Això no implica, en absolut, que es tracti d'una proposta políticament "neutra" o que anul·li les divisors ideològiques, sinó únicament que en totes aquestes ideologies es poden trobar bones raons –tot i que sovint divergents– en favor d'una RB. Per aquesta raó, és indubtable que les mesures d'acompanyament de la RB que es proposaran des de les diverses sensibilitats polítiques que es fan ressò d'aquesta proposta seran molt diferents.

Així mateix, no hi ha cap dubte de que la RB no és la solució a tots els problemes socials que les nostres societats tenen plantejats, com la divisió sexual del treball, la qüestió mediambiental, l'acumulació de la riquesa en unes poques mans, el poder no democràtic de les grans empreses, o el racisme i la xenofòbia, per posar tan sols alguns exemples. En aquest sentit, de la mateixa manera que criticar la RB per allò

que no pretén solucionar resulta inadequat, també ho és magnificar les seves possibilitats més enllà del que realment pot oferir. La RB no ofereix per si mateixa un “model de societat” ni un “sistema” o disseny institucional global. Pot, en tot cas, ser una peça més en un projecte de transformació social, o bé defensar-se simplement com una proposta concreta de reforma dins el disseny actual de les polítiques socials. Com s’ha dit, ambdues coses dependran de la intenció política i de les raons que cadascú tingui per defensar la RB.

Una forma de mirar de respondre a la pregunta sobre la justícia de la RB és a partir de les teories de la justícia contemporànies. Com es ben sabut, la filosofia política és la disciplina que reflexiona sobre com ha de ser una societat justa. Són moltes les línies de pensament que han poblat aquesta disciplina acadèmica durant les tres darreres dècades: l'utilitarisme, el liberalisme igualitari de John Rawls o de Ronald Dworkin, la teoria de les capacitats de Sen, el “libertarisme real” de Philippe Van Parijs, el liberalisme propietarista o libertarianisme de Robert Nozick, els diferents tipus de comunitarisme, alguns dels enfocaments de l'anomenat “marxisme analític”, el republicanisme, el feminisme en els seus diversos corrents, o altres. La proposta de la RB ha trobat fonamentacions ètiques diverses en moltes de les escoles citades. Aquí es mostrarà tan sols una justificació normativa perquè és la preferida dels autors que això escriuen: la basada en el republicanisme.

És una proposta justa? (II): La justificació republicana

Des de fa alguns anys el republicanisme ha tingut un ressorgiment. Talment com liberalismes (especialment acadèmics) hi ha de molts tipus, també existeixen diferents modalitats que reclamen el republicanisme.

La concepció de la llibertat republicana té 2.500 anys. Siguin quines siguin les diferències que al llarg d'aquests 25 segles hagin tingut els seus diferents defensors, tots ells comparteixen al menys dues conviccions. Una: que ser lliure és estar exempt de demanar permís a un altre per a viure o sobreviure, per a existir socialment; qui depèn d'un altre particular per a viure, és arbitràriament interferible per ell, i pel mateix, no és lliure. Qui no té assegurat el "dret a l'existència" per manca de propietat, no és subjecte de dret propi –*sui iuris*–, viu a mercè d'altres, i no és capaç de cultivar ni menys d'exercitar la virtut ciutadana, precisament perquè les relacions de dependència i subalternitat el fan un subjecte de dret aliè, un *alieni iuris*, un "alienat". I l'altra: que siguin molts (democràcia plebea) o pocs (oligarquia plutocràtica) aquells a qui abasti la llibertat republicana, aquesta, que sempre es funda en la propietat i en la independència material que d'ella deriva, no podria mantenir-se si la propietat estigués tan desigual i polaritzadament distribuïda, que uns pocs particulars estiguessin en condicions de desafiar la república, disputant amb èxit al comú de la ciutadania el dret a determinar el bé públic.

Sir Blackstone caracteritzà a la propietat com "el domini exclusiu i despòtic que un home exigeix i exerceix sobre les coses externes del món, amb exclusió total de qualsevol altre individu a l'univers". El dret romà considerava la propietat com el dret absolut –*dominium*– del propietari que no podia ser interferit per ningú, i que alguns teòrics *iusnaturalistes* suposaren un dret natural. També, la propietat s'entén com a "control" sobre el recurs posseït, control que confereix independència o autonomia moral i política, aquest és el concepte de propietat que interessa al republicanisme. I no és altre que aquell que permet el desenvolupament, en paraules de Marx, de "la lliure individualitat, que floreix quan el treballador és propietari privat i lliure de les condicions de treball manejades per ell mateix, quan el camperol és amo de la terra que treballa, o quan l'artesà és amo de l'instrument que maneja com a virtuós, i que solament és compatible amb uns límits estrets de la producció i de la societat". Dins aquesta tradició, la independència que

confereix la propietat no és un afer de mer interès propi privat, sinó de la major importància política, tant per a l'exercici de la llibertat com per a la realització de l'autogovern republicà, ja que tenir una base material assegurada és indispensable per a la pròpia independència i competència polítiques.

Les grans desigualtats socials són les causes de la falta de llibertat. Aquestes grans desproporcions en la riquesa, aquestes immenses bosses de pobresa, la fam convivint geogràficament amb la més insultant opulència, tot això provoca falta de llibertat per a la immensa majoria. Igualtat i llibertat no són dues variables a escollir, si més d'una menys de l'altra i viceversa. Les grans desigualtats creen un problema profund de llibertat per a la gran majoria. Qui no té l'existència material garantida ha de demanar permís a un altre per a poder viure. Quina llibertat té el treballador que no sap si el mes proper, potser la propera setmana, seguirà tenint aquell lloc de treball que li proporciona el sosteniment diari? Quina llibertat té la dona materialment dependent del marit o del company, que la maltracta, la domina i, a vegades, arriba a assassinar-la? Quina llibertat té l'aturat que viu marcat amb l'estigma del subsidi públic, si potser viu en un país europeu, o de la caritat, si viu a un país pobre i té una mica de sort? No són lliures com no ho és aquella persona que no té el dret a l'existència material garantida.

La proposta de la RB, entesa com a forma de garantir les condicions materials d'existència, augmentaria la llibertat de la ciutadania; faria els pobres i els desposseïts més independents, més capaços per a fer sentir la seva veu; de resistir més articuladament els processos de desposseïció que tenen lloc a totes parts en nom de la globalització. Possibilitaria que no haguessin de viure amb el permís d'altres¹.

1. Es fa un tractament sistemàtic de la justificació republicana de la RB a Daniel Raventós, *Las condiciones materiales de la libertad*. Ed. El Viejo Topo. Barcelona, 2007.

Desapareixeria la pobresa?

Amb una RB de quantia superior al llindar de la pobresa, no hi ha dubte de que aquesta desapareixeria. A més, la RB contribuiria a tractar amb major eficàcia les causes no econòmiques de l'exclusió social.

Una persona és considerada pobre, des d'un punt de vista estrictament estadístic, si rep uns ingressos inferiors al 60% de la renda mitjana de l'àrea geogràfica de referència –definició que fa la Unió Europea–. Per això, amb la implantació d'una RB d'una quantia superior al llindar de la pobresa, no hi ha dubte que la quasi totalitat de la població compresa a les fronteres del Regne d'Espanya quedaria alliberada de la pobresa, així entesa. Amb la RB s'evitarien situacions socials, familiars i personals negatives generades per l'absència de mitjans econòmics suficients per a portar una vida digna en societat.

Tot i això, l'exclusió i discriminació socials poden estar agreujades per causes psicològiques i/o físiques, i per situacions com l'alcoholisme o altres drogodependències, que d'existir una RB podrien ser tractats amb major eficiència pels treballadors i treballadores socials. En l'actualitat, el treball dels i les treballadores socials es dirigeix en la majoria dels casos a la gestió i administració dels subsidis que reben les persones afectades per la manca de recursos veient-se obligades a apartar almenys parcialment l'autèntic objectiu de la seva ocupació, és a dir, fer front a problemes com els citats i donar resposta a les dificultats personals d'aquests col·lectius generades per l'exclusió que pateixen.

Però s'ha de tenir sempre present que la pobresa no és només privació i manca material. És també dependència de l'arbitri o la cobdícia d'altres, fallida de l'autoestima, aïllament i compartimentació social de qui la pateix.

Una bona RB augmentaria la llibertat de la ciutadania; faria els pobres i els desposseïts més capaços de bastir autònomament les bases materials de la seva existència social.

Quins avantatges presenta la RB en relació als subsidis condicionats propis de l'Estat del Benestar?

La RB es caracteritza, en oposició als subsidis condicionats, per la seva important simplicitat administrativa, pel seu caràcter preventiu de l'exclusió social, pels seus incentius a la feina i per la seva capacitat per evitar qualsevol tipus d'estigmatització social.

- Els subsidis no universals tenen altíssims costos administratius, en proporció al pressupost general del programa condicionat. La RB representa una simplificació administrativa com han reconegut fins i tot alguns dels seus crítics. No cal afegir que aquesta característica de la RB pot ser crucial amb vistes a una efectiva racionalització de les polítiques socials i de redistribució de la riquesa.

- La RB es garanteix *ex-ante* (*abans de*), els subsidis condicionats, en cas de poder tenir accés a ells, *ex-post* (*després de*). Aquesta qualitat converteix la RB en una mesura essencialment preventiva de l'exclusió.

- La RB permet eludir les anomenades *trampes de la pobresa i de l'atur*. Aquestes trampes apareixen pel fet que les quantitats monetàries dels subsidis condicionats no són acumulatives (amb això volem dir que són subsidis complementaris a una renda ja existent i fins un llindar establert). D'aquí la inexistència d'estímul per a acceptar ocupacions a temps parcial o de qualsevol remuneració. Tècnicament ho podem

expressar de la següent manera: el tipus impositiu marginal que s'aplica a cada unitat monetària que no sigui la del subsidi condicionat és en molts casos del 100%, és a dir, es perd una unitat monetària de prestació per cada unitat monetària d'ingrés salarial que es pugui obtenir. Les trampes de la pobresa i de l'atur, dit ràpidament, apareixen quan la percepció dels beneficis, fiscals o d'un altre tipus, es troba condicionada a la verificació, per part de les autoritats, de la suficiència dels ingressos rebuts dins del mercat laboral. A diferència dels subsidis condicionats, la RB no constitueix un sostre, sinó que defineix només un nivell bàsic, a partir del qual les persones poden acumular qualsevol altre ingrés.

- La incondicionalitat de la RB porta amb si mateixa també la promesa d'eradicar o mitigar diverses pràctiques assistencials fonamentades en el *clientelisme*, i en els diversos i nocius efectes coneguts d'aquest: formació d'una burocràcia parasitària, formal o informal, i l'enfortiment de les relacions de dependència.

- I a més, la RB permet evitar els danys psicològics i morals vinculats a l'estigmatització social del perceptor d'un subsidi condicionat.

Treballaria la gent amb una RB?

El fet que algunes persones busquin en el treball, més enllà de la recompensa dinerària, certes dosis de reconeixement social i d'autorealització permet una resposta afirmativa a aquesta qüestió. La realització d'hores extra per part de molts treballadors amb un salari digne, i l'exercici d'activitats remunerades per part de persones jubilades anticipadament constitueixen dues realitats que permeten pensar que la introducció d'una RB no hauria de conduir indefectiblement a una contracció de l'oferta de treball remunerat.

No existeix la menor base per a respondre negativament a aquesta pregunta. Per començar, cal considerar que una part important del treball social, el domèstic i el voluntari, es realitza de forma gratuïta, de forma no assalariada. Però, a més, existeixen moltes raons per a suposar que una RB no provocaria, en absolut, una retirada massiva del mercat de treball. En primer lloc, el que la majoria de la gent busca en el treball, a més de certs ingressos, és un reconeixement social, sentir-se útil, fins i tot certa autorealització. Es tracta d'objectius que poden assolir-se en treballs no assalariats, com el voluntari, però també en determinats treballs assalariats. En segon lloc, tot i en el cas que la gent només perseguís la remuneració, el desig d'obtenir majors ingressos té a veure amb molts factors de caire social i cultural, i si tal desig no desapareix en l'actualitat fins i tot amb salaris mitjans i alts, res fa suposar que desapareixeria amb una RB que, tot i que pogués garantir una subsistència digna, no permetria massa luxes. En tercer lloc, és precís recordar que el problema més urgent del treball a les societats actuals radica en el fet que el mercat laboral "de qualitat" està saturat i, per tant, exclou bona part de la població. En aquest sentit, el que algunes persones decidissin deixar les seves feines –amb contractes porqueria o mal pagats– per a dedicar uns anys de les seves vides a formar-se, a establir una família o forma de convivència del tipus que sigui, a col·laborar amb organitzacions dedicades a la solidaritat o a emprendre d'altres projectes personals, els quals podrien implicar treballar de manera no assalariada, no hauria de ser contemplat com una possibilitat necessàriament preocupant. Al contrari, això alliberaria molta gent de la pressió de trobar una ocupació a qualsevol preu, cosa que, a més, obligaria els empresaris a oferir condicions més atractives per a algunes feines.

La realització d'hores extraordinàries per part de molts treballadors, d'una banda, i l'exercici d'activitats remunerades per part de persones jubilades anticipadament, de l'altra, constitueixen dues realitats concretes que apunten a que aquesta suposada contracció de l'oferta de treball remunerat com a conseqüència de la introducció d'una RB

ha de posar-se en dubte. En primer lloc, és ben sabut que molta gent ha realitzat i realitza hores extraordinàries. Per definició, les hores extraordinàries són hores treballades una vegada acabat l'horari laboral regular. Tampoc resulta una novetat afirmar que molta gent fa hores extraordinàries, no perquè no tingui cobertes les necessitats bàsiques, sinó perquè pretén assolir nivells superiors de consum, o senzillament perquè aspira a una més gran folgança econòmica. En segon lloc, cal assenyalar que molts dels treballadors que han acceptat les jubilacions anticipades que moltes grans empreses ofereixen amb la intenció de reduir la plantilla realitzen, tot i comptar amb ingressos en ocasions gens menyspreables, treballs remunerats. Aleshores, si molts treballadors realitzen hores extraordinàries i bona part dels (pre)jubilats segueixen cobrint tasques que obtenen remuneració al mercat laboral, res convida a pensar que amb una RB la gent no voldria realitzar treballs remunerats. No ha d'oblidar-se que una RB al nivell del llindar de la pobresa se situa molt per sota de les quantitats de les prejubilacions o del salari dels treballadors que en l'actualitat realitzen hores extraordinàries.

Podria considerar-se que l'exposat fins aquí és un cúmul d'hipòtesis i suposicions i que, en realitat, es desconeix el que comportaria la introducció d'una RB. S'esdevé, tanmateix, que diversos estudis empírics i de simulació que s'han realitzat llencen alguna llum sobre el tema. En efecte, alguns models de simulació (presentats a diferents congressos de la *Basic Income European Network*) prediuen només una petita retirada del mercat de treball per part d'alguns treballadores amb feines mal pagades i desagradables. D'altres, mostren que l'estímul a acceptar una feina per part d'aquells treballadors que avui cobren prestacions socials seria molt més gran amb una RB, des del moment en què es podrien acumular ambdues rendes, les del treball i la incondicional. Els temors catastrofistes sobre una societat de gauduls i ociosos, doncs, no troben suport en tot el que se sap i es pot raonablement suposar.

Ajudaria la RB a crear una societat més igualitària?

La gran majoria de les propostes de RB que han aparegut persegueixen un augment de la redistribució de la renda en un sentit progressiu i, per tant, la consecució d'una societat més igualitària. A més, l'increment de la força negociadora de la part més dèbil del contracte laboral derivat de la implantació d'una RB conduiria a un repartiment més equitatiu de la renda.

L'estratègia que se segueixi per a la implantació d'una RB té molt a veure amb els seus efectes sobre la igualtat i la distribució de la renda. Al respecte, bona part de les propostes de RB que es coneixen persegueixen l'objectiu d'augmentar la redistribució de la renda dels rics als pobres i, per tant, d'aconseguir una societat més igualitària. És a dir, invertir la tendència constatada a les darreres dècades. Dit d'una altra manera, amb una RB els més rics quedarien una mica pitjor, tot i que seguirien sent rics, mentre que les persones pobres o menys afavorides millorarien la seva situació respecte a l'actualitat. Per a que això fos possible, s'hauria de concebre la RB com una part del sistema d'ingressos i transferències dels Estats, sistema del que l'Impost sobre la renda de les persones físiques (IRPF) constitueix un dels seus pilars. D'aquesta manera, una reforma de l'IRPF, combinada amb una RB la quantia de la qual es fixés al menys igual al llindar de la pobresa, faria que la renda dels pitjor situats s'incrementés. Segons es desprèn de la majoria de les propostes de RB més solvents que han aparegut –i en línies molt generals–, a l'entorn de dos terços de la població –els pitjor situats– sortirien guanyant, mentre que l'altre terç –els més afavorits– veurien reduir-se la seva renda en alguna mesura –en alguns casos molt lleugerament i en altres més substancialment–, com a conseqüència del renovat sistema de fiscalitat i transferències. En aquest sentit, l'efecte de la RB seria

netament redistributiu i fomentaria un repartiment més igualitari dels recursos. (Veure, per a més detall, el treball sobre finançament d'una RB a Catalunya d'aquest mateix *Quadern*).

És precís afirmar amb tota rotunditat que la RB no seria en absolut un substitut del conjunt dels serveis públics que actualment presten els Estats de Benestar. En efecte, la RB només substituiria les prestacions “monetàries” actualment existents, en la mesura en que aquestes es trobin per sota de la quantia fixada per a la RB. Al contrari, tots els serveis “en espècie” propis de l'actual Estat de Benestar –la sanitat, l'educació, els serveis socials, etcètera– haurien de mantenir-se en els mateixos termes, amb un avantatge: l'existència d'una RB constituiria una base més sòlida per a prestar-los amb major eficàcia.

Així mateix, l'anàlisi de l'increment de la força negociadora de la part més feble del contracte laboral derivat de la implantació d'una RB hauria d'il·luminar algunes pistes per a respondre a la pregunta sobre el caràcter igualitarista d'aquesta mesura. El dret incondicional dels treballadors i de les treballadores a una assignació universal substancial elevaria simultàniament els salaris dels treballs poc atractius, poc estimulants, que ja ningú es veuria obligat a acceptar per a sobreviure, i reduiria els salaris mitjans dels treballs atractius i intrínsecament gratificants.

Per un cantó, doncs, els treballs penosos, els quals es desenvolupen sota condicions legals –contractuals– o físiques extremes, deixarien de ser acceptats amb els nivells salarials actuals. D'aquesta manera, els empresaris, si volguessin que la seva activitat productiva no es veiés interrompuda, haurien de plantejar-se la necessitat d'assumir increments salarials substancials per a fer atractives aquestes tasques, almenys per a alguns individus i per a un cert període de temps. És en situacions com aquesta, doncs, en les quals l'enrobustiment del poder de negociació dels treballadors derivat de la introducció d'una RB trobaria els seus fruits.

Com afectaria la RB a les dones?

Les dones constitueixen un dels grups de vulnerabilitat que incrementaria la seva llibertat amb una RB.

Que no totes les dones es troben en la mateixa situació social és quelcom que, per obvi, no precisa majors aclariments. Tampoc sembla molt discutible que una RB conferiria, a bona part d'elles, una independència econòmica de la qual actualment no gaudeixen, cosa que permetria que millorés la seva situació. Cal aclarir d'entrada que, malgrat que no rebin cap remuneració monetària a canvi, la major part de les dones treballa. El treball amb remuneració al mercat constitueix solament un dels tipus de treball existents. Però no és l'únic. Considerar que el treball assalariat és l'única modalitat de treball equival a assumir que activitats com el treball domèstic o el treball voluntari no remunerat no ho són. Aquesta distinció no és només metodològicament incorrecta sinó socialment injusta: existeixen treballs remunerats que causen importants danys i que són perversos socialment, mentre que altres treballs no remunerats reporten grans beneficis a determinats col·lectius.

Com ja s'ha apuntat, podem diferenciar tres tipus de treball: 1) el treball amb remuneració al mercat, 2) el treball domèstic, i 3) el treball voluntari. El treball domèstic, encara avui ocupat majoritàriament per dones, queda fora de les partides de la comptabilitat pública oficial. No obstant això, expressat en termes econòmics és d'una magnitud extraordinària. Per exemple, un estudi del Institut Català de les Dones de la Generalitat de Catalunya realitzat fa menys d'una dècada indicava que el PIB català s'incrementaria en un 65,9% si es comptabilitzés el treball domèstic no remunerat. Aquest percentatge es troba en sintonia amb molts altres estudis que sobre la mateixa qüestió s'han realitzat en altres països i anys. En definitiva, no realitzar un treball remunerat no equival necessàriament a no desenvolupar cap tipus de treball.

Les raons fonamentals per les quals és factible pensar que una RB afavoriria d'una manera molt especial les dones són dues. En primer lloc, cal assenyalar que les virtuts que més amunt s'han atribuït a la RB en oposició als subsidis i prestacions condicionats regeixen d'una manera molt especial per a les dones. En segon lloc, la RB es mostra capaç de donar resposta a la necessitat que la política social s'adapti als canvis en les maneres de convivència, especialment a l'increment de famílies monoparentals encapçalades per dones.

A més, és raonable suposar que, pel fet de constituir una assignació individual, la RB milloraria la situació econòmica de moltes dones casades, sobretot la d'aquelles que es troben als estrats més empobrits de la societat. Efectivament, bona part dels subsidis condicionats existents tenen com a unitat d'assignació la família. Normalment, el perceptor i administrador és el cap de família —els homes, majoritàriament—, de manera que a les persones que ocupen la posició més feble —les dones, majoritàriament— se'ls priva de l'accés i del control de l'ús d'aquests ingressos.

Així mateix, atesa la relativa independència econòmica que procura, la RB pot ser contemplada com una mena de “contrapoder” domèstic capaç de modificar les relacions de dominació entre sexes i d'incrementar la força de negociació de moltes dones dins la llar, especialment la d'aquelles que depenen del marit o que perceben ingressos molt baixos per estar empleades de manera discontinua o a temps parcial.

Sigui com sigui, la qüestió de la redistribució de les tasques reproductives ha de connectar-se amb una realitat més amplia: l'evidència que la garantia d'un ingrés incondicional, d'una RB, pot convertir la retirada temporal del mercat de treball en una possibilitat real i, d'aquesta manera, incentivar l'elecció de modalitats de treball discontinues o a temps parcial, fins ara exercides majoritàriament però no voluntàriament per les dones. En un context de progressiva erosió i qüestionament de l'es-

tereotip *male breadwinner*, no resulta arbitrari suposar que aquest tipus d'eleccions podrien ser preses d'una manera consensuada per part tant d'homes com de dones treballadores.

En conclusió, la RB afavoriria la part més feble del contracte laboral, amb la qual cosa es pot inferir que la situació de les treballadores milloraria. La major força negociadora d'aquestes per discutir les condicions de treball contribuiria, a més, a acabar amb la idea, implícita encara en bona part de la societat actual, que per a una dona el lloc de treball és una mena de luxe, un do o regal per al manteniment del qual ha d'acceptar tots els riscos i silenciar totes les fonts de descontentament.

Com afectaria la RB als joves?

Els joves integren un altre dels grups de vulnerabilitat que veuria augmentada la seva llibertat de forma significativa, especialment entre aquells sectors amb unes condicions laborals molt precàries.

L'atur, les desfavorables condicions de treball i la precarietat laboral són realitats que no afecten a totes les capes de la població treballadora de manera similar. L'edat és un factor de diferenciació repetidament assenyalat. En efecte, les persones joves concentren els índexs més elevats d'atur i de precarietat laboral. La crisi econòmica actual ha colpejat, i ho seguirà fent fins l'any 2011 o 2012, a la major part de la població, però les persones treballadores joves han estat un dels grups més castigats. Així, una RB seria totalment beneficiosa per la població jove. A les xerrades i conferències que se celebren al voltant de la proposta de la RB, és unànime la idea expressada per molts joves: amb una RB, encara que fos d'una quantia equivalent tan sols al llindar de la pobresa, no s'acceptarien els contractes laborals "escombraries" que actualment molts joves

es veuen obligats a acceptar. Dita amb altres paraules: moltes persones joves podrien, amb una RB, dir que “no” davant situacions laborals en que avui es veuen obligades a dir que “sí”.

Al seu torn, una RB permetria a la població jove poder accedir a l'emancipació de l'habitatge familiar amb major facilitat. La seva llibertat es veuria, doncs, incrementada.

Quins efectes pot ocasionar la RB sobre la immigració?

La introducció d'una RB podria motivar una major arribada de població immigrant procedent del Tercer Món. Això, tal com s'esdevé amb altres mesures orientades a la millora de les condicions de vida dels habitants dels països enriquits, en cap cas posa en qüestió la conveniència d'introduir la RB. En tot cas, tal convicció anima garantir la cobertura de les necessitats socials bàsiques en els països d'origen.

Tractar d'eradicar la pobresa dels països desenvolupats econòmicament per mitjà d'una RB, a la qual haurien de poder accedir el conjunt dels residents, podria motivar una major arribada de població immigrant procedent del Tercer Món –es tractaria del famós “efecte crida”–.

Però això, de cap manera pot suposar una crítica a la RB. Tota reforma social que pugui posar-se en pràctica als països enriquits pot trobar arguments favorables o ser sotmesa a dures crítiques. No obstant això, la posada en qüestió de la seva pertinença com a resultat de la consideració de que els habitants dels països pobres empobrits no comptarien amb tal mesura és d'una dubtosa solidesa analítica. Per exemple, el fet que, a principis del segle XXI, moltes dones al món so-

freixin condicions de vida terribles no hauria d'induir-nos a qüestionar qualsevol tipus de mesura favorable a millorar les condicions socioeconòmiques d'aquest col·lectiu que es pugui adoptar només a la Unió Europea amb l'argument que aquesta mesura eixamplaria encara més les distàncies que separen les societats en aquest punt. En efecte, desitjar i promoure accions i reformes polítiques que es considerin oportunes per millorar les condicions de vida dels habitants dels països enriquits –i la RB és una proposta orientada a afavorir als habitants més pobres dels països enriquits, encara que no només d'aquests països–, en cap cas ha d'anar en detriment de les condicions de vida dels habitants dels països empobrits.

En definitiva, sembla raonable articular demandes socials orientades a la millora de la situació dels ciutadans dels països desenvolupats econòmicament amb independència –que no significa amb indiferència– de la situació que visquin els ciutadans dels països empobrits.

D'altra banda, diversos estudis en immigració posen en qüestió la idea per la qual l'aplicació d'una RB a un país significaria un elevat increment en l'arribada de nous contingents de persones. D'entrada, aquest argument no té en compte la gran varietat de factors que afecten a l'individu en la decisió i possibilitat d'emigrar. Però, si acceptem que la mera existència de disparitats econòmiques entre diferents regions en el món és suficient per a generar fluxos d'immigrants, el pes de la introducció d'una RB sobre un possible "efecte crida" ha, si més no, d'evitar exagerar-se. És a dir, les desigualtats econòmiques, polítiques i socials entre els països enriquits –amb sistemes de protecció social clàssics– i els països empobrits ja tenen avui en dia un "efecte crida" poderós i independent de la RB.

Finalment, la proposta de la RB té vocació universal, és vàlida per a tota la població mundial. El fet que fins avui la majoria d'estudis sobre la implantació de la RB s'hagin realitzat als països enriquits no implica que la majoria de partidaris d'aquesta proposta es desentenguin de

la sort dels més pobres dels països empobrits. Tot el contrari. S'han realitzat estudis allà on les possibilitats d'estudis econòmics eren més immediates. Quan 35.000 nens moren de fam cada dia en el món, qualsevol objecció contrària a garantir l'existència material de tots els habitants del planeta no mereix el més mínim crèdit polític ni moral.

La RB és una proposta únicament contra la pobresa?

No. La RB és una proposta que també augmentaria la llibertat de bona part de la ciutadania.

La RB constitueix una mesura per a ajudar a assolir la llibertat i la igualtat d'oportunitats així com un desenvolupament social i humà més just, que proclama (retòricament en massa ocasions) tants i variats governs de diferent signe ideològic de tot arreu del planeta. La RB no és només una proposta de lluita contra la pobresa, i encara que així fos, per si mateixa ja constituiria un aval suficient per a ser defensada. No obstant això, la RB és una proposta que pretén actuar també sobre problemes derivats de les desigualtats socials i econòmiques. Així com de les desigualtats de gènere, de les condicions de treball precàries, de l'atur, de l'exclusió i la discriminació social i incapacitat per a fer valer drets polítics i socials generades per un sistema social i econòmic tremendament desigual, sota el qual es troba sotmesa bona part de la ciutadania.

Amb la implantació d'una RB de ciutadania es garantirien les bases materials necessàries per a l'existència ciutadana. En definitiva, la RB incrementaria els nivells de llibertat de la ciutadania, sobretot dels col·lectius més vulnerables socialment, que no són pocs, com els treballadors precaris, dones que depenen econòmicament dels seus companys, joves amb pocs recursos i persones pobres en general.

Perquè, com s'ha dit més amunt, la pobresa no és només privació i manca material, és també dependència de la voluntat i l'arbitri d'uns altres. És un problema, per tant, de llibertat.

La RB és una bona proposta en temps de crisi econòmica?

Els efectes de la RB sobre la pobresa i l'atur encara cobren més importància en una circumstància de crisi econòmica precisament pel major percentatge de persones afectades per aquestes situacions.

En situació de crisi econòmica la RB accentua algunes de les característiques esmentades fins aquí. En èpoques de crisi s'ataquen encara més les condicions laborals aconseguides pels treballadors al llarg de molts anys de lluita. La RB, com alguns autors han subratllat, pot suposar en cas de vaga una espècie de caixa de resistència incondicional els efectes de la qual per a l'enfortiment del poder de negociació dels treballadors no són difícils d'esbrinar. Efectivament, en cas de conflicte vaguístic, els treballadors no poden aguantar molts dies de vaga per la reducció del salari que comporta. Amb una RB, les vagues podrien enfrontar-se de manera molt menys insegura.

Aquí no acaben, és clar, les avantatges d'una RB en època de crisi econòmica². En aquestes situacions s'incrementa de forma notable el percentatge de persones aturades, més de 4 milions ja a principis de 2010, i el nombre de pobres. La major part de previsi-

2. Per a més detalls, vegi's Daniel Raventós, "Una renta bàsica en una economia deprimida, ¿tiene sentido?", *Sin Permiso*, 8-2-09 (<http://www.sinpermiso.info/textos/index.php?id=2349>).

ons coincideixen en assegurar que l'atur seguirà creixent almenys fins l'any 2010. Les conseqüències de la crisi econòmica que va manifestar-se a partir de l'any 2007, tot i que les seves causes cal buscar-les anys enrere, està comportant un augment desconegut durant molts anys de l'atur i de la pobresa. Tot el que s'ha apuntat més amunt sobre els efectes de la RB sobre la pobresa i l'atur encara cobren més importància en una circumstància de crisi econòmica precisament pel major percentatge de persones afectades per aquestes situacions.

Adicionalment, i com diu el manifest que la Xarxa Renda Bàsica va fer públic amb motiu de la greu situació econòmica, "la crisi actual ha palesat que, quan interessa i es considera necessari, s'utilitzen quantitats de fons públics enormes per a intentar salvar una situació provocada pels qui van apostar sense el més petit fre per la màxima rendibilitat de l'especulació financera. El volum dels recursos a mobilitzar o la complexitat política i administrativa no són, per si mateixes, raons per a oposar-se a considerar propostes importants i d'envergadura com ara la renda bàsica".³

Què és la XARXA RENDA BÀSICA? Què és la *Basic Income Earth Network*?

La XARXA RENDA BÀSICA (secció oficial de la *Basic Income Earth Network*) va iniciar la seva activitat a principis de 2001. Un bon nombre de persones que ja duïen més d'una dècada promovent la proposta de la RB, amb aquest nom o amb un altre, i investigant determinats aspectes de la mateixa, van decidir constituir l'Associació el 5 de febrer d'aquell any.

3. Per a una certa ampliació, vegi's el manifest de la Xarxa Renda Bàsica sobre una renda bàsica en situació de crisi econòmica: <http://www.nodo50.org/redrentabasica/descargas/Manifestcrisi.pdf>

En l'article 4 dels Estatuts de la mateixa es diu que "constitueixen els fins d'aquesta Associació la promoció i difusió d'estudis i la investigació científica sobre la RB, per a un millor coneixement de la proposta i de la seva viabilitat".

La XARXA RENDA BÀSICA és secció oficial de l'organització internacional *Basic Income European Network* (BIEN) des de l'assemblea d'aquesta organització realitzada a Ginebra el 14 de setembre de 2002. La *Basic Income European Network* va decidir transformar-se de xarxa europea en xarxa mundial al congrés de Barcelona, celebrat el setembre de 2004. La BIEN és des de llavors *Basic Income Earth Network*. Entre els fins de la XARXA RENDA BÀSICA figuren:

a) Promoure la investigació científica, tant teòrica com empírica, sobre la RB i les possibles estratègies d'implantació.

b) Contribuir a la formació i perfeccionament d'experts en la matèria.

c) Promoure la comunicació i l'intercanvi d'informació sobre la RB entre persones i institucions interessades en la proposta, tant a escala nacional com internacional.

d) Organitzar, per si mateixa o en col·laboració amb altres organitzacions o entitats, congressos o reunions i altres activitats científiques sobre la RB.

e) Editar publicacions relacionades amb la matèria i mantenir o promoure la formació de fons documentals especialitzats sobre la RB.

f) Promoure el debat públic i la participació social sobre la possible implantació de la RB al Regne d'Espanya o a alguna de les seves Comunitats Autònomes.

Les activitats principals de la XARXA RENDA BÀSICA són les següents:

- L'organització anual d'un Simposi (el primer es realitzà a Barcelona al juny de 2001, i des d'aleshores cada any s'ha vingut realitzant un simposi anual a diferents ciutats).

- A la pàgina web www.redrentabasica.org, s'informa sobre les activitats que al voltant de la RB es duen a terme periòdicament: simposis, jornades, conferències, etc. També pot trobar-se al web qüestions relatives al funcionament de la XARXA RENDA BÀSICA, com ara els seus Estatuts o la manera d'afiliar-se, entre d'altres.

- La XRB elabora cada dos mesos un butlletí electrònic amb els esdeveniments més rellevants sobre la RB de les darreres setmanes.

- L'esdeveniment potser més rellevant que la XARXA RENDA BÀSICA ha promogut i organitzat és el 10è Congrés de la *Basic Income European Network* (des de llavors, *Basic Income Earth Network*), celebrat a Barcelona al setembre de 2004, com ja s'ha apuntat més amunt. Aquest Congrés va agrupar el gruix de la comunitat científica que, a escala mundial, es dedica a l'estudi de la proposta de la RB, aplegant disciplines com la filosofia, l'economia, la sociologia, la ciència política, el treball social, etcètera, així com als polítics, sindicalistes i activistes socials que, tant al Nord com al Sud, han treballat i treballen per la promoció de la RB.

- La BIEN actua com a punt de trobada entre individus i grups compromesos o interessats en la RB i promou informació contrastada sobre aquest tema a tot el món. Actualment la BIEN compta amb les següents seccions oficials de distints continents:

ALEMANYA: Netzwerk Grundeinkommen (Fundat al juliol de 2004)

www.grundeinkommen.de

Spokespersons: Ronald Blaschke, Katja Kipping, Michael Opielka,

Wolfram Otto, Birgit Zenker.

ARGENTINA: Red Argentina de Ingreso Ciudadano (Fundat al març de 2004)
www.ingresociudadano.org.
President: Ruben Lo Vuolo <rlovuolo@ciepp.org.ar>

AUSTRÀLIA: Basic Income Guarantee Australia (BIGA) (Fundat al 2002)
www.basicincome.qut.edu.au
Coordinador: John Tomlinson (j.tomlinson@qut.edu.au)
Queensland University of Technology. School of Humanities and Human Services

ÀUSTRIA: Netzwerk Grundeinkommen und sozialer Zusammenhalt
(Fundat a l'octubre de 2002)
Coordinador: Magit Appel www.grundeinkommen.at

BRASIL: Rede Brasileira de Renda Básica de Cidadania
(Fundat al setembre de 2004)
Coordinador: Eduardo Suplicy

CANADÀ: BIEN Canada (Fundat al juny de 2008)
Coordinador: Jim Mulvale jim.mulvale@uregina.ca
Dept. of Justice Studies. University of Regina
Regina, Saskatchewan, S4S 0A2 Canada
Tel: (306) 585 4237 Fax: (306) 585 4815

DINAMARCA: Borgerlønsbevægelsen (Fundat al gener de 2000)
President: Jørg Gaugler www.borgerloen.dk

ESTATS UNITS D'AMÈRICA: U.S. Basic Income Guarantee Network (USBIG)
(Fundat al desembre de 1999)
Coordinador: Karl Widerquist <Karl@Widerquist.com> **www.usbig.net**

HOLANDA: Vereniging Basinkomen (Fundat a l'octubre de 1987)
www.basisinkomen.nl
Coordinador: Grietje Lof <info@basisinkomen.nl>
Wagenaarstraat 184, 1093 EB Amsterdam, The Netherlands

IRLANDA: BIEN Ireland (Fundat al març de 1995)
Coordinador: John Baker <John.Baker@ucd.ie>
Equality Studies Centre. University College Dublin

ITÀLIA: Basic Income Network Italy (Fundat al juliol de 2008)
President: Luca Santini info@bin-italia.org <http://www.bin-italia.org>
Via Apollodoro 4, cap 00053, Civitavecchia Rome, Italy

JAPÓ: Provisional Basic Income Japanese Network
(Fundat al novembre de 2007)
Coordinador: Toru Yamamori toruyamamori@gmail.com
<http://www1.doshisha.ac.jp/~tyamamor/bijnenglish.html>
c/o Dr. Toru Yamamori, Faculty of Economics,
Doshisha University, Karasuma-Higashi-iru,
Imadegawa-dori, Kamigyo-ku, Kyoto, 602-8580, Japan

MÈXIC: Ingreso Ciudadano Universal (Fundat a l'abril de 2008)
President: Pablo Yanes
<http://www.icu.org.mx> ingresociudadano@gmail.com

REGNE D'ESPANYA: Red Renta Básica (Fundat al 2001)
President: Daniel Raventós
Departament de Teoria Sociològica i Metodologia de les Ciències Socials.
Facultat d'Econòmiques. Universitat de Barcelona,
Avda. Diagonal 690, 08034 Barcelona.
danielraventos@ub.edu
www.redrentabasica.org

REGNE UNIT: Citizen's Income Trust (Fundat al 1984)
(initially as "Basic Income Research Group")
www.citizensincome.org
Director: Malcolm Torry <info@citizensincome.org>
Citizens Income Trust, P.O. Box 26586,
London SE3 7WY, United Kingdom.

SUÏSSA: BIEN Switzerland (Fundat al setembre de 2002)
President: Pierre Hérold
c/o Jean-Daniel Jimenez <jean-da.jimenez@bluewin.ch>
39, rue Louis-Favre 1201 Geneva

EL FINANÇAMENT DE LA RENDA BÀSICA

Introducció

Una de les preguntes clau relatives a la RB és la de la viabilitat del seu finançament. Ho és per diverses raons, però la que acostuma a estar en el cap de tothom és la de què, després d'entendre –i fins i tot potser compartir– els beneficis socials d'aquesta mesura, la sensació o l'opinió més general és que econòmicament la seva implantació és utòpica.

En aquest apartat, tenim el repte de desmitificar aquesta opinió, si més no, aportarem els arguments econòmics que permetin analitzar i fonamentar aquesta viabilitat.

Deixem ben clar d'entrada que la implantació d'una RB té un cost econòmic important¹ i, per tant, el seu finançament s'ha d'aconseguir a través dels recursos econòmics disponibles de la societat, país, estat, etcètera, on es vulgui implantar. Per aquesta raó hem de concretar aquests dos conceptes: l'àrea geogràfica de referència i la base utilitzada per quantificar els recursos econòmics existents. La nostra proposta de finançament de la RB està feta per a Catalunya i basada en una reforma de l'IRPF (Impost de la Renda de les Persones Físiques) recaptat al nostre país².

Es poden apuntar objeccions, un cop feta aquesta concreció; nosaltres ens hem plantejat d'entrada dues: el territori escollit és prou

1. Sobretot si utilitzem la seva traducció monetària: una renda modesta i universal, però suficient per tal de cobrir (almenys) les necessitats bàsiques de la vida.

2. Encara que, com veurem en les següents pàgines, aportem dades força més precises i actualitzades i algunes modificacions substancials, aquesta proposta té els seus orígens en la investigació publicada en el llibre: Jordi Arcarons et al., *La Renda Bàsica de Ciutadania. Una proposta viable per a Catalunya*. Ed. Mediterrània. Fundació Jaume Bofill. Barcelona, 2005. Algunes modificacions d'aquesta primera proposta també van quedar recollides al capítol 8 de Daniel Raventós, *Las condiciones materiales de la libertad*. Ed. El Viejo Topo. Barcelona, 2007.

representatiu? L'IRPF es pot considerar una mesura suficient per quantificar els recursos econòmics del nostre territori?

Les respostes als dos interrogants es podrien fer molt extenses, però a manera de resum hem de dir que es tracta d'una elecció condicionada a l'existència, disponibilitat i accés a la informació que permeti efectuar les quantificacions que requereix l'anàlisi de la proposta. I, sense cap mena de dubte, actualment no es disposa de cap altra informació econòmica –amb el detall, varietat, rigor i periodicitat– alternativa ni complementària a la que subministra l'IRPF³.

Fetes aquestes consideracions preliminars, podem passar a l'anàlisi concreta de la nostra proposta. En primer lloc, presentem una sèrie de resultats que permeten obtenir una radiografia molt clara del tipus d'informació que es pot extreure de l'IRPF, aquesta panoràmica es refereix al període 2003-2005, els tres anys dels que disposem d'informació. En segon lloc, analitzem, des de la perspectiva de la redistribució, el comportament de l'IRPF l'any 2005, això dóna la situació "ex-ante" a la proposta de RB. En tercer lloc, quantifiquem el cost i l'estalvi potencial de dos supòsits de RB. I, per últim, mesurem l'impacte redistributiu d'aquests dos supòsits, –la situació "ex-post"– i els comparem amb el què es produeix sense els seus efectes.

3. Òbviament, som plenament conscients que un projecte de RB seria més consistent si podés comptar per al seu finançament amb d'altres elements complementaris per mesurar la capacitat econòmica, per exemple: IVA, impost de societats, impostos cedits, etc. No obstant, des d'un punt de vista de redistribució, element clau en la nostra proposta, la potencialitat i exclusivitat de l'IRPF està fora de tot dubte.

Les dades⁴

Taula 2.1: Algunes magnituds de l'IRPF a Catalunya.

Any	Declarants (milers)	Població detectada (milers)	RN ^{II} (milions €)	Quota ^{III} (milions €)	Quota ^{IV} (milions €)	Pèrdua en recaptació
2003	3.465,4	5.524,6	71.640,4	9.962,6	9.430,3	-5,3%
2004	3.563,8	5.634,5	76.119,1	10.691,5	10.124,6	-5,3%
2005	3.747,1	5.849,4	83.826,2	12.191,1	11.786,1	-3,3%

Font: IEF-AEAT i elaboració pròpia a partir del simulador de la RB.

I. La població detectada és el nombre de persones que conformen la unitat familiar fiscal.

II. RN=Rendiment net, representa la suma de tots els rendiments que apareixen a la declaració de l'IRPF.

III. És la quota vigent fins a 2006, segons la normativa fixada a la llei 46/2002.

IV. És la quota vigent a partir de 2007, segons la reforma de l'IRPF, recollida a la llei 35/2006.

4. Hem de citar a l' "Instituto de Estudios Fiscales" per haver-nos facilitat les mostres IRPF 2003, 2004 i 2005 "IEF-AEAT (Declarantes y No Declarantes)". Aquesta informació es basa en mostres individualitzades i estratificades de les declaracions de l'IRPF. En aquest treball hem utilitzat els registres corresponents a Catalunya: 115.065, 118.354 i 124.610, respectivament pels anys 2003, 2004 i 2005. La informació permet una imputació pràcticament exhaustiva de tot el flux de rendiments nets –treball, capital mobiliari, immobiliari, activitats econòmiques, variacions patrimonials, etc.– que es contemplen en la declaració d'aquest impost, per al conjunt de declarants de Catalunya, en la modalitat d'obligats i de no obligats però retinguts. La informació també és representativa de les principals variables que permeten analitzar les característiques socioeconòmiques, familiars i demogràfiques dels declarants, com: l'edat, l'estat civil, els descendents, els ascendents, la declaració individual o conjunta, etc. Aquesta informació és la base del model de microsimulació que hem desenvolupat per efectuar les quantificacions de la proposta de finançament de la RB per Catalunya.

La Taula 2.1 ens dóna les principals magnituds agregades que es poden extreure de l'IRPF, i que són imprescindibles per a poder formular una proposta de finançament de la RB. Un resultat que convé explicar és la pèrdua recaptatòria estimada, que suposa la comparació de les dues quotes que hi figuren. La comparació és estàtica⁵: amb les dades fiscals de 2005, la recaptació que es va aconseguir per a Catalunya va ser 12.191,1 milions d'€ i, amb la mateixa informació, però aplicant la nova reglamentació tributària, la recaptació hauria estat de 11.786,1 milions d'€, una pèrdua del 3,3%. De la mateixa manera, pels dos anys precedents aquesta pèrdua es pot xifrar en el 5,3%. Això posa de manifest que la reforma ja en vigor—els principals elements de la qual són la disminució del tipus marginal màxim al 43%, la deducció en la quota del mínim personal i l'augment al 18% del tipus únic aplicable a les variacions patrimonials i als interessos de capital— genera guany en els contribuents, perquè pagaran menys IRPF, encara que és difícil identificar quins són els beneficiaris de la mateixa, donat que les mesures indicades poden incidir en direccions contràries en molts casos.

Taula 2.2: Evolució d'algunes magnituds de l'IRPF a Catalunya.

Any	Declarants	Població detectada	RN	Quota(1)	Quota(2)
2003-2004	2,8%	2,0%	6,3%	7,3%	7,4%
2004-2005	5,1%	3,8%	10,1%	14,0%	16,4%

Font: IEF-AEAT i elaboració pròpia a partir del simulador de la RB.

5. Una comparació estàtica es dóna quan a una base de dades no actualitzada en el temps (ni en els seus valors de població, ni en els seus valors monetaris), com és la base de dades de referència de l'any 2005; li apliquem els paràmetres de l'antiga llei 46/2002 que regia l'anterior IRPF fins a l'any 2006 i de la nova llei 35/2006, que regeix l'actual IRPF a partir de l'any 2007.

La Taula 2.2, que es refereix a l'evolució dels tres anys analitzats, ens permet observar els efectes del cycle econòmic alcista l'any 2005, per l'increment de gairebé el doble del nombre de declarants, del 2,8% al 5,1%. A més, es tracta de declarants la majoria dels quals, ells sols formen la unitat fiscal, com posa de manifest el salt molt menor del 2,0% al 3,8%, pel que fa a la població detectada. Aquest efecte també és molt significatiu des del punt de vista dels rendiments (6,3% al 10,1%) i dels ingressos recaptats –segons la quota a la que ens referim tornem a parlar d'un increment del doble o per damunt del doble–. Aquesta característica, que malgrat que ara no podem quantificar, tindrà una clara direcció oposada quan es pugui tenir accés als resultats dels anys 2008 en endavant, que hauran de reflectir els efectes de la crisi econòmica. És un element que té una clara incidència en l'augment de la pressió fiscal als contribuents, necessària per assolir el finançament de la RB.

Taula 2.3: Declarants i rendiment net segons perfil socio-econòmic de l'RPF de Catalunya.

	2003				2004				2005			
	Decl.	%	RN	%	Decl.	%	RN	%	Decl.	%	RN	%
Jubilats	631,8	18,2%	10.263,9	14,3%	671,0	18,8%	11.361,8	14,9%	720,5	19,2%	13.358,5	15,9%
Assalariats	2.447,0	70,6%	53.617,7	74,8%	2.492,4	69,9%	56.478,6	74,2%	2.628,0	70,1%	61.325,6	73,2%
Empresaris	267,5	7,7%	6.153,1	8,6%	273,1	7,7%	6.366,8	8,4%	277,1	7,4%	7.020,4	8,4%
Agricultors	22,9	0,7%	341,3	0,5%	24,8	0,7%	404,3	0,5%	22,3	0,6%	438,9	0,5%
Rendistes	96,2	2,8%	1.264,4	1,8%	102,4	2,9%	1.507,7	2,0%	99,2	2,6%	1.682,8	2,0%
Total	3.465,4		71.640,4		3.563,8		76.119,1		3.747,1		83.826,2	

Font: IEF-AEAT i elaboració pròpia a partir del simulador de la RB.

A la Taula 2.3 es pot apreciar la distribució per categoria socioeconòmica dels declarants. Els resultats confirmen molt clarament la idea de que l'IRPF és bàsicament un impost que grava els rendiments del treball. L'any 2005 els jubilats i els assalariats suposen més del 89% en termes de declarants i de rendiments declarats; percentatge que és manté pràcticament constant en els dos anys precedents. Aquesta dada pot ser interpretada de moltes maneres, però transmet la percepció de que determinats col·lectius, els de més difícil control en les seves retencions, poden ocultar amb menys complicacions part dels seus rendiments o, fins i tot, evitar-ne la seva declaració en l'IRPF. Aquest extrem és important per la proposta de finançament de la RB, donat que quan més gran és el volum de recursos existent menys extrema i costosa resulta la redistribució dels mateixos, de cara a assolir aquest finançament.

L'IRPF-2005: Breu descripció de les seves característiques

La Taula 3.1 ens permet destacar la fiabilitat de les estimacions obtingudes, com es pot apreciar pels reduïts errors estàndard estimats, tant per a la mitjana com per a l'import total del rendiment net i de la quota recaptada⁶. Per terme mig, a Catalunya es declaren 22.371,1€ dels que se'n paguen 3.145,4€.

6. Ens centrem únicament en les dades de l'any 2005, perquè són les més recents i amb les que quantificarem el finançament de la RB. No obstant, podem dir que les xifres mitjanes van ser: per l'any 2003: 20.673,0€ i 2.721,3€; mentre que per l'any 2004: 21.359,2€ i 2.841,0€; per les que també s'observa una fiabilitat pràcticament equivalent a les del període 2005. Per altra banda, també a partir d'ara només utilitzarem la Quota (2) com a referència, degut a que és la vigent actualment.

Taula 3.1: Resultats de les principals magnituds de l'IRPF-2005.

Concepte	Mitjana (€)				Total (milions€)			
	Import	Error est.	Límits 95%		Import	Error est.	Límits 95%	
RN	22.371,1	109,2	22.157,5	22.585,2	83.826,2	745,7	82.364,5	85.287,8
Quota(2)	3.145,4	26,2	3.094,0	3.196,8	11.786,1	123,1	11.544,8	12.027,5

Font: IEF-AEAT i elaboració pròpia a partir del simulador de la RB.

Taula 3.2: Resultats de l'IRPF-2005 a Catalunya: distribució per decils.

Decils	Rendiment net			
	% s/total	Import	Mitjana Declarant	Mitjana Llar
10%	1,79%	1.502,0	4.008,6	3.058,8
20%	3,81%	3.194,9	8.526,5	5.875,7
30%	4,79%	4.012,9	10.709,6	7.238,9
40%	5,78%	4.841,8	12.921,6	8.606,4
50%	6,70%	5.617,8	14.992,6	9.715,1
60%	7,78%	6.521,2	17.403,5	11.125,2
70%	9,21%	7.719,6	20.601,8	12.449,4
80%	11,27%	9.447,3	25.212,6	15.378,3
90%	14,54%	12.192,0	32.537,3	19.368,6
95%	10,08%	8.451,0	45.107,3	25.771,3
98%	8,71%	7.299,7	64.936,9	35.910,5
100%	15,54%	13.025,8	173.813,1	94.264,1
	100%	83.826,2	22.371,1	14.330,7

Taula 3.2: (continuació).

	Quota (2)			
Decils	% s/total	Import	Mitjana Declarant	Mitjana Llar
10%	0,02%	211,2	563,6	430,1
20%	0,10%	449,2	1.198,8	826,1
30%	0,68%	564,2	1.505,8	1.017,8
40%	2,03%	680,8	1.816,8	1.210,1
50%	3,13%	789,9	2.108,0	1.366,0
60%	4,71%	916,9	2.447,0	1.564,2
70%	6,71%	1.085,4	2.896,7	1.750,4
80%	10,01%	1.328,3	3.544,9	2.162,2
90%	16,01%	1.714,2	4.574,8	2.723,3
95%	13,55%	1.188,2	6.342,2	3.623,5
98%	14,29%	1.026,3	9.130,2	5.049,1
100%	28,76%	1.831,4	24.438,4	13.253,7
	100%	11.786,1	3.145,4	2.014,9

Font: IEF-AEAT i elaboració pròpia a partir del simulador de la RB.

La Taula 3.2 presenta en una forma molt resumida els resultats relatius a la distribució dels dos conceptes que centren el nostre interès: el RN i la quota. Es tracta d'una taula de decils –grups de declarants ordenats de forma ascendent pel seu RN⁷– de la que es poden extreure conclusions interessants respecte a la distribució de

7. Parlem de decils perquè cada fila de la Taula 3.2 fa referència a la dècima part del total de declarants. Tanmateix, el darrer decil –el que correspon als declarants amb més RN, els més rics– apareix dividit en tres 90%-95%, 95%-98% i 98%-100%; la raó és deu a què en aquest darrer grup de declarants –el que s'anomena la cua alta de la distribució– és en el que recau la part més important del finançament de la RB, i per això és convenient analitzar més detalladament les característiques d'aquest grup.

l'IRPF a Catalunya: grau de concentració, progressivitat i redistribució que permet generar la seva recaptació.

De la Taula 3.2 es desprèn, per exemple, que el 10% dels declarants amb més rendiments (les tres darreres files) acumula més del 34% dels rendiments totals, mentre que el 30% amb menys rendiments (les tres primeres files) no arriba a assolir el 10,5% del total. En termes de quota, aquest 10% més ric suporta gairebé el 57% del total; mentre que l'anterior 30% més pobre només ho fa amb el 0,8%.

La Taula 3.2 també ens permet comparar la mitjana de rendiments i de quota amb les respectives medianes⁸: amb les nostres dades el RN té una mitjana de 22.371,1€ i una mediana de 19.169,4€; mentre que per la quota aquestes xifres són 3.145,4€ i 2.695,3€. En ambdós casos, són indicatives d'una concentració de la distribució en l'extrem superior.

Per últim, a la Taula 3.2, a més dels valors en percentatge, també es proporciona l'acumulat de cada grup de riquesa considerat i els valors mitjans, distingint la mitjana per declarant i per la llar que representa. Aquestes altres dades, permeten comparar els valors extrems: en el primer grup, el rendiment mitjà es situa en els 4.000€; en el darrer grup molt a prop dels 174.000€. En el cas del rendiment mitjà per llar parlem de 3.000€ i 94.000€, respectivament.

8. La mediana és el valor que representa el punt central d'una distribució, la divideix en dues meitats amb les mateixes observacions a cadascuna –pel seu càlcul, a partir de la Taula 3.2, només cal sumar les cinc primeres files de les columnes 'Import'-. La comparació entre mitjana i mediana és interessant perquè si la distribució és simètrica els dos conceptes tendeixen pràcticament a coincidir; però quan difereixen, és un clar símptoma de no simetria i de concentració de valors en un extrem o altre de la distribució.

Taula 3.3: Principals índexs de l'IRPF-2005 de Catalunya.

Concepte	GINI	KAKWANI	SUITS	Efecte redistributiu
RN	0,4264	---	---	---
Quota (2)	---	0,2838	0,3225	0,0464

Font: IEF-AEAT i elaboració pròpia a partir del simulador de la RB.

L'anàlisi de la desigualtat, progressivitat i redistribució es pot completar calculant alguns dels índexs sintètics dissenyats per aquesta tasca, els quals es mostren a la Taula 3.3. En primer lloc, l'índex de Gini ens indica un nivell de desigualtat⁹ tolerable. Per la seva part, els índexs de Kakwani i Suits mostren valors que assenyalen una clara progressivitat¹⁰ de l'IRPF. Per últim, la redistribució¹¹ que determina l'IRPF es pot xifrar en un 4,6%. En qualsevol cas, hem volgut posar de manifest com la interpretació de la informació continguda en les Taules 3.1, 3.2 i 3.3 permet una ràpida descripció de la distribució de la component de riquesa que es detecta en les declaracions de l'IRPF a Catalunya.

9. L'índex de Gini es situa entre 0 i 1 –indicant 1 màxima desigualtat–, com que el valor obtingut està per sota del punt mig, per això diem que mesurem una desigualtat tolerable.

10. Encara que amb algunes diferències, els dos índexs són mesures de progressivitat –si la càrrega tributària augmenta més que proporcionalment a la renda gravada dels individus–, quan els seus valors són negatius indiquen un impost regressiu, o una transferència progressiva; en el cas de ser positius –com en la nostra estimació– un impost progressiu, o una transferència regressiva. Els valors propers a 0, tant positius com negatius, assenyalen la proporcionalitat de la mesura, ja sigui impost o transferència.

11. L'efecte redistributiu és una mesura que informa del grau de transferència dels col·lectius més rics cap als més pobres, que genera la càrrega tributària que determina l'impost; també es pot interpretar com la millora de la desigualtat –reducció que experimenta l'índex de Gini– deguda a la recaptació de l'impost.

La cobertura de població de l'IRPF

Una altra dada imprescindible per a poder quantificar la nostra proposta de finançament de la RB, és quin grau de cobertura de població –total i per edats– s'assoleix amb la informació de l'IRPF. De la Taula 4.1¹², prenent com referència l'any 2005, es desprèn que el col·lectiu menor de 18 anys queda representat en un 85,5%; mentre que el col·lectiu adult disminueix la seva representació, fins a situar-se en el 83,2%; sense diferenciar per edats, el grau de cobertura total és del 83,6%. Això vol dir que la microsimulació que haurem d'efectuar per a valorar l'impacte de la RB no contemplarà al voltant d'un 17% de la població total de Catalunya, perquè les microdades que proporciona la informació fiscal no són representatives d'aquest percentatge. Aquest serà un altre problema que haurà de solucionar la proposta de finançament de la RB.

Taula 4.1: Cobertura de la població detectada a l'IRPF respecte a la població oficial de Catalunya.

	2003			2004			2005		
	Total	IRPF	IRPF s/Total	Total	IRPF	IRPF s/Total	Total	IRPF	IRPF s/Total
< 18 anys	1.120,1	961,8	85,9%	1.144,6	978,7	85,5%	1.182,8	1.010,9	85,5%
> 18 anys	5.584,0	4.562,8	81,7%	5.668,7	4.655,7	82,1%	5.812,4	4.838,5	83,2%
Total	6.704,1	5.524,6	82,4%	6.813,3	5.634,5	82,7%	6.995,2	5.849,4	83,6%

Font: IEF-AEAT, IDESCAT i elaboració pròpia a partir del simulador de la RB.

12. A la Taula 4.1 hem tornat a recuperar informació corresponent als anys 2003 i 2004. Malgrat que com ja hem dit anteriorment, la referència de la nostra anàlisi és l'any 2005, la comparació permet una comprovació senzilla de l'estabilitat de les bases de dades de l'IRPF en termes demogràfics. Les dades de població de la columna "total" són les que publica l'IDESCAT i tenen la consideració de població oficial de Catalunya; estan extretes del Padró Municipal d'Habitants.

RB: Quantitat econòmica per garantir (almenys) les necessitats bàsiques

Arribats a aquest punt, la primera qüestió a delimitar és quina quantitat hem de considerar adequada per tal d'assolir l'objectiu d'una RB. El nostre plantejament ha estat relacionar aquesta quantitat amb aquells indicadors que permetin definir el concepte de precarietat econòmica.

Taula 5.1: Alguns indicadors de precarietat econòmica per a l'any 2005 (€ anuals).

PENSIONS CONTRIBUTIVES MÍNIMES ^I		PENSIONS NO CONTRIBUTIVES	
Jubilació-Invalidesa	Viduitat	SOVI	Jubilació-Invalidesa
7.436,9 o 6.226,4	6.226,4	4.445,1	4.098,6
SALARI MÍNIM INTERPROFESSIONAL (SMI)		LLINDAR DE RISC A LA POBRESA ^{II}	
7.182		7.470	

Font: IDESCAT i elaboració pròpia.

I. Hi ha dos imports de pensió contributiva mínima de jubilació i invalidesa, perquè aquesta pensió distingeix si el perceptor té el cònjuge al seu càrrec, quan no és així coincideix amb la de viduitat.

II. El llindar de risc a la pobresa es defineix com el 60% de la mediana dels ingressos disponibles anuals equivalents. La font estadística utilitzada per a la seva estimació és l'Enquesta de Condicions de Vida de l'INE. Per l'any 2005, l'INE el situa per al Regne d'Espanya en 6.347€, que suposa el 85% del valor a Catalunya. També es poden calcular amb referència a les llars; per exemple, per una llar amb dos adults i dos menors les quantitats es situen en 15.687€ i 13.328€, per a Catalunya i el Regne d'Espanya, respectivament.

De la Taula 5.1, on es recull un resum d'aquests possibles indicadors, es pot convenir que la mesura de síntesi és el Salari Mínim Interprofessional (SMI) perquè, tot i estant una mica per sota del llindar de risc a la pobresa, supera àmpliament les quantitats mínimes

assignades per pensions. En conseqüència, la quantitat que definim com RB en la nostra proposta serà l'equivalent del SMI; assignant la xifra de 7.182€ anuals a la població adulta i el 20% (1.436,4€ anuals) a la població menor de 18 anys, aquest serà el SUPÒSIT-1 de RB. Com que volem disposar d'una comparativa d'anàlisi, proposem una segona alternativa, SUPÒSIT-2, consistent en el 60% de l'anterior quantitat: 4.309,2€ anuals per adult i el 20% als menors (861,8€ anuals).

El SUPÒSIT-1 equival al 96% del llindar de risc a la pobresa per a Catalunya en termes individuals; en el cas d'una llar amb dos adults i dos menors, la RB seria de 17.236,8€; gairebé el 110% del valor del llindar de risc a la pobresa en aquest tipus de llar. El SUPÒSIT-2 significa una RB gairebé equivalent a les pensions no contributives; en termes de la llar amb dos adults i dos menors que sempre utilitzem de referència, equival al 66% del seu llindar de risc a la pobresa.

Finalment, podem caracteritzar la nostra proposta de RB a través dels següents punts:

- a) és universal i incondicional.
- b) no està gravada per l'IRPF.
- c) substitueix qualsevol altra prestació pública percebuda de quantia inferior.
- d) haurà de ser complementada si és inferior a la prestació pública percebuda.
- e) la seva implantació no comporta cap pèrdua dels ingressos via IRPF.
- f) suposa una quantitat suficient com mesura de subsistència.

Cost i estalvi d'implantació de la RB

Taula 6.1: Cost d'implantació de la RB.

POBLACIÓ	TOTAL	IRPF	NO IRPF
< 18 anys	1.182,8	1.010,9	171,9
Adults	5.812,4	4.838,5	973,9
Total	6.995,2	5.849,4	1.145,8
Adults = SMI 2005 = 7.182€ ← SUPÒSIT-1 → Menors = 20% Adults = 1.436,4 €			
	Població < 18 anys	Població adulta	Població Total
Població IRPF	1.010,9x1.436,4€ = 1.452,1	4.838,5x7.182€ = 34.749,9	36.202,1
Població No IRPF	171,9x1.436,4€ = 246,9	973,9x7.182€ = 6.994,4	7.241,3
Total	1.699,0	41.744,3	43.443,4
Adults = 60% SMI 2005 = 4.309,2€ ← SUPÒSIT-2 → Menors = 20% Adults = 861,84 €			
	Població < 18 anys	Població adulta	Població Total
Població IRPF	1.010,9x861,84€ = 871,2	4.838,5x4.309,2€ = 20.850,0	21.721,2
Població No IRPF	171,9x861,84€ = 148,2	973,9x4.309,2€ = 4.196,6	4.344,8
Total	1.019,4	25.046,6	26.066,0

Font: Elaboració pròpia.

La Taula 6.1 permet quantificar el cost de la RB dels dos supòsits establerts, distingint entre població total, adulta i menor; però també entre la població total, la present en l'IRPF i la no present en l'IRPF. Les xifres claus són els 43.443,4 milions d'€ o els 26.066,0 milions d'€, el cost respectiu dels dos supòsits.

Taula 6.2: Fonts d'estalvi (en milions d'€) per la implantació de la RB.

Concepte	SUPÒSIT-1		SUPÒSIT-2	
	Estalvi	%	Estalvi	%
Pensions contributives	9.783,2	73,53%	6.065,6	70,85%
Classes passives	320,4	2,41%	200,1	2,34%
Pensions no contributives	233,1	1,75%	233,1	2,72%
FAS i altres	52,1	0,39%	52,1	0,61%
Rendes d'inserció	70,4	0,53%	63,4	0,74%
LISMI	7,6	0,06%	7,6	0,09%
Ajuts per infants	146,1	1,10%	146,1	1,71%
Atur	1.218,5	9,16%	773,4	9,03%
Prestacions econòmiques a les famílies	558,0	4,19%	334,8	3,91%
Beques	25,0	0,19%	25,0	0,29%
Bonificacions SS	590,0	4,43%	360,0	4,21%
Administració i altres despeses	300,0	2,25%	300,0	3,50%
TOTAL	13.304,3		8.561,2	

Font: IDESCAT, Arcarons et alt. (2005) i elaboració pròpia.

Les dades que apareixen a la Taula 6.2 s'obtenen aplicant les anteriors característiques c) i d) de la RB. La Taula 6.2 permet diferenciar per classe de prestació, per la importància de l'estalvi que suposa i entre els dos supòsits considerats de RB. Hem afegit un darrer epígraf d'estalvi, corresponent al concepte "administració i altres despeses", per al que consignem la quantitat de 300 milions d'€ –un 2,25% o un 3,50% del total, segons el supòsit de RB–; òbviament té una connotació més subjectiva que la resta, però és il·lustratiu d'alguns dels efectes indirectes que pot comportar la implantació de la RB. Les xifres a destacar ara són els 13.304,3 milions d'€ o els 8.561,2 milions d'€, que és l'estalvi respectiu.

La Taula 6.2 també ens ofereix una visió resumida de la complexa teranyina de prestacions que integra el nostre actual sistema de Seguretat Social. Malgrat que alguns dels epígrafs tenen una participació marginal en el cost total, l'extensa llista i, sobretot, el control, gestió i inspecció que requereixen, inviten a qüestionar l'eficàcia de part dels seus objectius i a posar de manifest les avantatges d'una RB contraposada a qualsevol d'aquests subsidis condicionats.

Finançament de la RB a través de la reforma de l'IRPF

La primera qüestió que ha de quedar clara respecte al finançament és que hem de considerar dos tipus de col·lectius que han de percebre la RB. El primer col·lectiu es refereix a la població no captada o que no apareix a la informació fiscal, que resulta ser al voltant d'un 17% de la població total, tal com hem justificat a l'anterior epígraf 4. El cost de la RB per aquest segment de població també l'hem quantificat a l'epígraf precedent, la xifra és de 7.241,3 milions d'€ o de 4.344,8 milions d'€, segons plantegem el SUPÒSIT-1 o el SUPÒSIT-2 de RB, tal com es recull a la Taula 6.1. El finançament d'aquesta quantitat es pot assolir a través de l'estalvi per la implantació de la RB que també hem justificat a la Taula 6.2; depenent de quin sigui el supòsit considerat, a més de cobrir la RB a la població no captada per la informació fiscal, existeix un romanent de 6.063 milions d'€ o de 4.216,4 milions d'€, respectivament. Totes aquestes xifres les recollim a la Taula 7.1 següent.

Taula 7.1: Finançament de la RB a la Població NO IRPF
(valors en milions d'€).

	Cost RB de la Població NO IRPF	Estalvi per la implantació de la RB	Romanent
SUPÒSIT-1	7.241,3	13.304,3	6.063,0
SUPÒSIT-2	4.344,8	8.561,2	4.216,4

El segon objectiu de finançament de la RB ha de resoldre's a través de la informació fiscal. Tal com hem estimat, calen 36.202,1 milions d'€ o 21.721,2 milions d'€; segons el SUPÒSIT-1 o el SUPÒSIT-2, tal com es recull a la Taula 6.1 de l'epígraf anterior. En ambdós casos, s'ha de mantenir la recaptació dels 11.786,1 milions d'€ per a garantir la característica e) de la RB. La situació es resumeix a la Taula 7.2 següent:

Taula 7.2: Finançament de la RB a la Població IRPF
(valors en milions d'€).

	Cost RB de la Població IRPF	Recaptació de l'IRPF actual	Romanent de l'estalvi	Recaptació per a garantir el finançament
SUPÒSIT-1	36.202,1	11.786,1	6.063,0	41.925,2
SUPÒSIT-2	21.721,2	11.786,1	4.216,4	29.290,9

Els objectius que suposen les xifres de la darrera columna de la Taula 7.2 s'hauran d'aconseguir a través d'una reforma de l'IRPF, basada en els següents punts:

- i) integració de la base de l'estalvi en la base general de l'impost.
- ii) eliminació dels mínims personals i familiars.
- iii) eliminació de totes les reduccions de la base (plans de pensions, rendiments del treball, activitats econòmiques, etc.).
- iv) eliminació de totes les deduccions de la quota (vivenda, incentius, doble imposició, etc.).
- v) tipus únic aplicable a un únic tram de rendiments.

El punt *i* queda justificat en raó de què el finançament de la RB és a càrrec de tots els rendiments que obtenen els individus sense efectuar distinció en la font que els genera. Per altra part, l'eliminació dels conceptes als que es refereixen els punts *ii*, *iii* i *iv* –que en l'IRPF són mesures tendents a corregir la inequitat horitzontal de l'impost– es justifiquen per la consideració de la RB com una transferència personal, que absorbeix tots els conceptes de mínims vitals, reduccions o deduccions que contempla l'actual IRPF. Per últim, la utilització d'un tipus i tram únics és el resultat final dels diversos escenaris que s'han analitzat a través del microsimulador de la RB.

A continuació, les Taules 7.3 i 7.4 recullen els principals resultats corresponents al finançament del SUPÒSIT-1; així mateix, les Taules 7.5 i 7.6 amb una presentació idèntica a les anteriors ens donen la informació corresponent al finançament del SUPÒSIT-2.

Taula 7.3: Reforma IRPF per a finançar SUPÒSIT-1 de la RB. Resultats globals.

Variables	MITJANA (€)			TOTAL (milions €)		
	Valor	Err. Est.	Límits 95%	Valor	Err. Est.	Límits 95%
Rendiment net (RN)	22.371,1	109,2	22.157,0 22.585,2	83.826,2	745,7	82.364,5 85.287,8
Renda Bàsica (RB)	9.661,4	27,2	9.608,1 9.714,8	36.202,1	277,2	35.658,7 36.745,4
Quota RB (QRB)	11.185,6	54,6	11.078,5 11.292,6	41.913,1	372,9	41.182,3 42.643,9
Quota IRPF (QIRPF)	3.145,4	26,2	3.094,0 3.196,8	11.786,1	123,1	11.544,8 12.027,5

Taula 7.3: (continuació).

Declarants (milions)	3.747,1					
Població (milions)	5.849,4	Declarants guanyadors	Total guanyadors			
Llars (milions)	2.349,0	70,3%	74,6%			
	RN	RN+RB	QIRPF	QRB-RB	RB	Tipus impositiu
Gini	0,4264	0,4130				50%
Kakwani			0,2838	0,3660	-0,3207	
Suits			0,3225	0,4113	-0,3938	
Efecte redistributiu			0,0464	0,0832	-0,2438	

Font: Elaboració pròpia a partir del Simulador de la RB.

La recaptació total, QRB, en la reforma que dóna lloc al SUPÒSIT-1 és de 41.913,1 milions d'€, el que garanteix el finançament de la RB a aquesta població IRPF; tanmateix, si volem seguir recaptant els 11.786,1 milions d'€ –que es l'actual IRPF, assegurant d'aquesta forma la neutralitat recaptatòria de la reforma, la característica e) de la RB–, es genera un dèficit de 6.075,1 milions d'€. Aquest dèficit queda eixugat amb el romanent de 6.063 milions d'€ que hem estimat com estalvi per la implantació de la RB en el SUPÒSIT-1.

Les principals conclusions que es deriven de la Taula 7.3 són que la reforma genera un percentatge de declarants guanyadors del 70,3% i un percentatge total de guanyadors del 74,6%. El primer percentatge s'obté quan comparem QIRPF –la quota pagada en l'actual IRPF– amb QRB-RB –la quota que es paga en el cas d'implantar la RB descomptada la transferència per RB–. El segon percentatge s'obté al comparar QIRPF i QRB-RB però, ara, tenint en

compte tots els membres de la llar¹³.

Els índexs de desigualtat de Gini, abans i després de la reforma, assenyalen una clara millora de la desigualtat, amb una disminució que suposa quelcom més del 3%. Una interpretació més determinant del que significa la reforma és la comparació dels índexs de progressivitat, abans i després de la reforma, en els que es comptabilitzen increments al voltant del 30%. En el cas de l'efecte redistributiu la millora també és molt substancial, donat que aquest índex es pràcticament el doble en el cas de la reforma. Per últim, també és interessant analitzar el comportament de progressivitat i redistribució de la RB, considerada com una transferència, per a la que tots els índexs són negatius i amb valors notablement elevats.

El tipus únic amb el que s'aconsegueixen aquests resultats es situa en el 50%, i aquest és un resultat que posa de manifest l'elevat cost redistributiu que comporta la implantació del SUPÒSIT-1 de RB; i també de més difícil justificació, perquè suposa un increment molt considerable respecte al tipus marginal del 43% vigent en l'actual IRPF. Tanmateix, no hem d'oblidar que el SUPÒSIT-1 significa situar a tota la població adulta de Catalunya en el llindar de risc a la pobresa. En aquest sentit, és força il·lustrativa l'anàlisi redistributiva i comparativa *ex-ante* vs. *ex-post* que permeten els resultats de la Taula 7.3.

13. Els membres de la llar fiscal, que depenen del declarant també s'han de comptar com guanyadors, ja que perceben la RB, sense declarar cap ingrés objecte de ser gravat per l'IRPF. A més, no ha d'oblidar-se que l'aproximadament 17% de la població que ara no es pot analitzar, donat que es situa fora de l'IRPF, també s'hauria de comptabilitzar entre el total de guanyadors.

Taula 7.4: Reforma IRPF per a finançar SUPÒSIT-1 de la RB. Anàlisi guanyadors-perdedors.

Decils	Anàlisi de guanyadors i perdedors							Tipus efectius	
	% Guanyadors	Guany total (milions €)	Guany per càpita (€)	% Perdedors	Pèrdua total (milions €)	Pèrdua per càpita (€)	QIRPF s/RN	QRB-RB s/RN	
10%	99,8%	2.435,7	6.516	0,2%	1,1	1.180	0,134%	-162,0%	
20%	99,9%	1.984,9	5.305	0,1%	1,3	2.555	0,353%	-61,7%	
30%	100,0%	1.645,5	4.393	0,1%	0,8	3.187	1,986%	-39,0%	
40%	99,9%	1.377,7	3.679	0,0%	0,7	3.905	4,947%	-23,5%	
50%	96,9%	1.199,5	3.303	3,1%	4,8	414	6,564%	-14,7%	
60%	85,4%	956,5	2.990	14,7%	27,2	495	8,520%	-5,7%	
70%	53,7%	812,9	4.039	46,2%	123,1	711	10,246%	1,3%	
80%	27,8%	535,9	5.147	72,3%	438,9	1.619	12,492%	11,5%	
90%	28,5%	431,2	4.030	71,3%	872,8	3.265	15,479%	19,1%	
95%	17,3%	102,5	3.161	82,8%	825,0	5.318	18,900%	27,4%	
98%	8,0%	36,2	4.049	91,8%	828,2	8.028	23,073%	33,9%	
100%	2,5%	7,7	4.021	97,5%	2.327,2	31.865	26,021%	43,8%	

Font: Elaboració pròpia a partir del Simulador de la RB.

La Taula 7.4 permet analitzar quins grups econòmics –de menor a major riquesa– resulten afavorits o perjudicats amb la reforma que planteja el SUPÒSIT-1. Per exemple, fins al 70% de menor riquesa es té un saldo clarament guanyador –en el setè decil el percentatge guanyador es situa molt proper al 54% i el percentatge perdedor al voltant del 46%–. En termes *per càpita* fins el 90% inclusiu és sensiblement superior el guany que la pèrdua. El 2% més ric carrega amb el 42,7% de la pèrdua total, mentre que el 30% més pobre acumula el 52,6% del guany total. Finalment, les dues darreres columnes permeten analitzar per aquests diferents grups de riquesa com operen en cadascun d’ells els tipus efectius abans i després de la reforma. El signe negatiu en l’última columna indica que el grup al que afecta rep transferència per RB en una quantia superior a la quota pagada amb la reforma de l’impost –condició que es manté fins el 70% inclusiu de la població–. Pel decil 8è el tipus efectiu de la reforma, encara que positiu, està gairebé 9 punts per sota que amb l’IRPF actual; pel decil 9è. continuem amb un tipus efectiu 1 punt per sota; pel 2% més ric, el tipus efectiu supera escassament el tipus marginal màxim de l’IRPF actual. En definitiva, en les tres darreres files, que suposen el 10% més ric de la població, és on es concentra la càrrega del cost de finançament de la RB en aquest SUPÒSIT-1.

Taula 7.5: Reforma IRPF per a finançar el SUPÒSIT-2 de la RB. Resultats globals.

Variables	MITJANA (€)			TOTAL (milions €)		
	Valor	Err. Est.	Límits 95%	Valor	Err. Est.	Límits 95%
Rendiment net (RN)	22.371,1	109,2	22.157,0 22.585,2	83.826,2	745,7	82.364,5 85.287,8
Renda Bàsica (RB)	5.796,9	16,3	5.764,9 5.828,9	21.721,2	166,3	21.395,2 22.047,2

Taula 7.5: (continuació).

	MITJANA (€)			TOTAL (milions €)		
	Valor	Err. Est.	Límits 95%	Valor	Err. Est.	Límits 95%
Quota RB (QRB)	7.807,5	38,1	7.732,8 7.882,2	29.255,3	260,3	28.745,2 29.765,5
Quota IRPF (QIRPF)	3.145,4	26,2	3.094,0 3.196,8	11.786,1	123,1	11.544,8 12.027,5

Declarants	3.747,1		
Població (en milions)	5.849,4	Declarants guanyadors	Total guanyadors
Llars (en milions)	2.349,0	71,2%	76,1%

	RN	RN+RB	QIRPF	QRB-RB	RB	Tipus impositiu
Gini	0,4264	0,4208				34,9%
Kakwani			0,2838	0,3302	-0,3514	
Suits			0,3225	0,3802	-0,4017	
Efecte redistributiu			0,0464	0,0571	-0,1229	

Font: Elaboració pròpia a partir del Simulador de la RB.

En el cas del SUPÒSIT-2, la recaptació total, QRB, és de 29.255,3 milions d'€, quantitat que absorbeix els 21.721,2 milions d'€ de RB a aquesta població IRPF; tanmateix, garantir la característica **e**) de la RB, genera un dèficit de 4.252,0 milions d'€, que es pot equilibrar amb el romanent de 4.216,4 milions d'€ estimat com estalvi per la implantació de la RB en el SUPÒSIT-2.

Els resultats en termes de desigualtat, progressivitat i redistribució en aquest SUPÒSIT-2 són similars als del SUPÒSIT-1, però lògicament els indicadors no són tan aclaparadors. La millora de la desigualtat es

pot estimar en menys de la meitat; els increments en progressivitat cauen 10 punts en percentatge; i l'efecte redistributiu és també sensiblement inferior. Pel que fa a la RB, considerada com transferència, en termes de progressivitat és equivalent, però en termes de redistribució es redueix a la meitat.

El tipus únic amb el què s'aconsegueixen aquests resultats es situa en el 34,9%, més de 15 punts per sota del SUPÒSIT-1, el que suposa una reducció molt significativa de la càrrega tributària necessària per assolir aquest finançament; això explica que els percentatges globals de guanyadors siguin gairebé iguals als del SUPÒSIT-1: fins i tot augmenten 1 punt, degut precisament a aquesta disminució de la pressió fiscal. En aquest sentit, torna a ser força il·lustrativa l'anàlisi redistributiva i comparativa *ex-ante* vs. *ex-post* que permeten els resultats de la Taula 7.5.

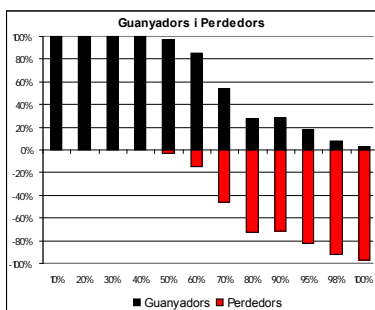
Taula 7.6: Reforma IRPF per a finançar el SUPÒSIT-2 de la RB.
Anàlisi de guanyadors-perdedors.

Decils	Anàlisi de guanyadors i perdedors						Tipus efectius	
	% Guanyadors	Guany total (milions €)	Guany per càpita (€)	% Perdedors	Pèrdua total (milions €)	Pèrdua per càpita (€)	QIRPF s/RN	QRB-RB s/RN
10%	99,7%	1.388,8	3.716	0,3%	0,9	901	0,134%	-92,3%
20%	99,9%	1.039,1	2.777	0,1%	1,0	1.918	0,353%	-32,1%
30%	100,0%	822,6	2.196	0,1%	0,5	2.265	1,986%	-18,5%
40%	95,5%	688,4	1.923	4,5%	3,7	221	4,947%	-9,2%
50%	85,6%	611,6	1.906	14,4%	22,5	419	6,564%	-3,9%
60%	76,9%	506,7	1.757	23,1%	46,4	537	8,520%	1,5%
70%	59,5%	445,2	1.998	40,5%	93,2	614	10,246%	5,7%
80%	33,4%	293,3	2.347	66,8%	226,0	903	12,492%	11,8%
90%	30,1%	277,2	2.461	69,8%	384,7	1.470	15,479%	16,4%
95%	24,5%	102,3	2.224	75,6%	311,0	2.197	18,900%	21,4%
98%	32,9%	83,6	2.258	66,8%	242,8	3.233	23,073%	25,3%
100%	47,2%	220,9	6.249	52,8%	895,1	22.609	26,021%	31,2%

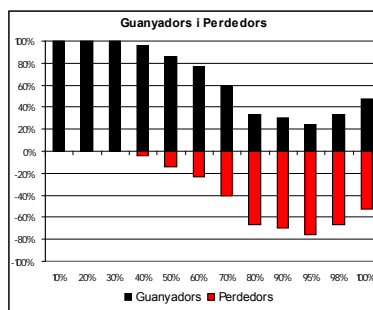
Font: Elaboració pròpia a partir del Simulador de la RB.

A partir de la Taula 7.6 podem determinar que fins al 70% de menor riquesa obtenim un saldo clarament guanyador –en el setè decil la distribució és 59,5% i 40,5%–. En termes *per càpita* fins el 90% inclusiu és sensiblement superior el guany que la pèrdua –fins i tot en la primera divisió del darrer decil és pràcticament equivalent–. El 2% més ric carrega amb poc més del 40% de la pèrdua total, mentre que el 30% més pobre acumula gairebé el 40% del guany total. Finalment, respecte als tipus efectius, els resultats són ben clars: fins al 50% hi ha impost negatiu –la transferència per RB supera la quota de l'impost–; pel 8è i 9è decil el tipus efectiu és pràcticament igual al de l'actual IRPF; només en el darrer 10% més ric la pressió fiscal es situa per damunt de la vigent –encara que en el cas més extrem, el del 2% més ric, aquesta pressió fiscal efectiva tant sols augmenta en un 5%–.

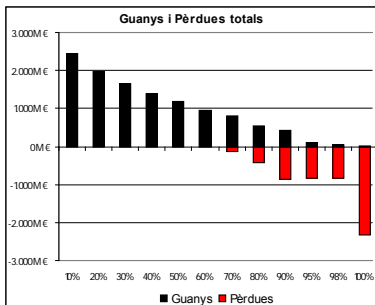
A continuació, es reproduïxen una sèrie de representacions gràfiques que permeten apreciar visualment les diferències més importants dels resultats obtinguts entre el SUPÒSIT-1 i el SUPÒSIT-2.

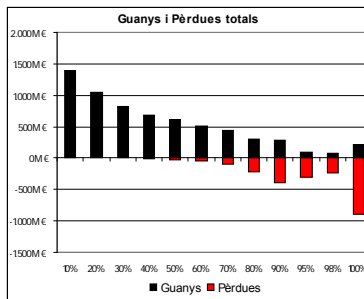
Gràfic-1: Guanyadors-Perdedors SUPÒSIT-1

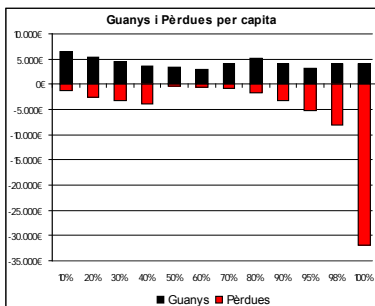
Gràfic-2: Guanyadors-Perdedors SUPÒSIT-2

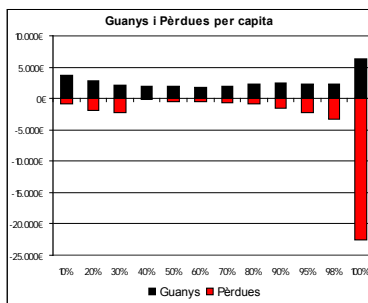
Gràfic-3: Guanys i Pèrdues totals SUPÒSIT-1

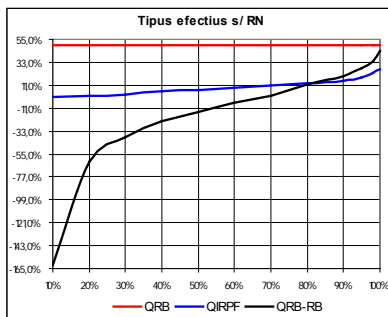
Gràfic-4: Guanys i Pèrdues totals SUPÒSIT-2

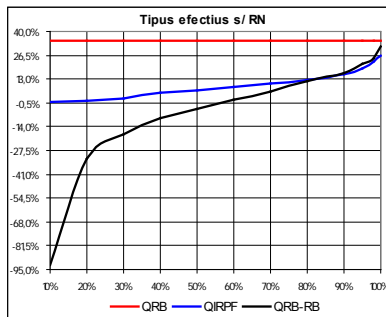
Gràfic-5: Guanys i Pèrdues per càpita SUPÒSIT-1

Gràfic-6: Guanys i Pèrdues per càpita SUPÒSIT-2

Gràfic-7: Tipus efectius SUPÒSIT-1

Gràfic-8: Tipus efectius SUPÒSIT-2

La darrera informació que presentem queda resumida a la Taula 7.7, en la que es recullen els valors dels límits, mitjana i mediana¹⁴ que determina cada decil de rendiment net. Aquesta informació ens dona una idea molt clara dels rendiments de cadascun dels grups de riquesa considerats. Tal com s'observa, la Taula 7.7 distingeix segons es tracti de declaracions conjuntes, individuals o totals –ha de tenir-se en compte que les primeres suposen el 23% i les segones el 77%–. En el cas de declaracions individuals, la informació que es subministra determina el nivell de riquesa, mesurat en termes de rendiment net, de qualsevol perceptor de rendes a Catalunya¹⁵.

Taula 7.7: Límits, mitjana i mediana per decils de RN.

Decil	Declaracions conjuntes			Declaracions individuals			Total Declaracions		
	Límit	Mitjana	Mediana	Límit	Mitjana	Mediana	Límit	Mitjana	Mediana
10%	8.366	4.862	5.917	6.837	3.836	4.525	7.213	4.008	4.689
20%	10.060	9.202	9.225	9.431	8.205	8.202	9.610	8.527	8.570
30%	12.068	11.079	11.074	11.685	10.562	10.561	11.792	10.706	10.731
40%	14.200	13.172	13.192	13.877	12.833	12.860	13.960	12.921	12.930
50%	16.382	15.255	15.214	16.020	14.899	14.883	16.115	14.992	14.975
60%	18.936	17.618	17.600	18.691	17.315	17.270	18.783	17.394	17.356

14. El fet de disposar del valor de la mitjana i de la mediana permet confirmar que, amb excepció del primer 10% i el últim 2% la resta de grups percentuals té una distribució bastant centrada, donada la pràctica equivalència entre les dues mesures; ja hem fet un comentari més extens al respecte a la nota a peu de pàgina número 8. Per aquestes dues excepcions és més representatiu el valor de la mediana com a mesura de posició.

15. En el cas de les declaracions conjuntes aquesta estimació no és tant immediata, donat que la informació fiscal no permet conèixer el nombre de perceptors de rendes. Tanmateix, tot fa pensar que, o són d'un únic perceptor, o de dos perceptors però amb una aportació d'ingressos per part del segon molt baixa o pràcticament marginal respecte al primer perceptor. Això és així, per la fiscalitat clarament desfavorable que suposa la declaració conjunta, quan el volum d'ingressos dels dos perceptors és elevat, respecte a la declaració individual.

Taula 7.7: (continuació).

Decil	Declaracions conjuntes			Declaracions individuals			Total Declaracions		
	Límit	Mitjana	Mediana	Límit	Mitjana	Mediana	Límit	Mitjana	Mediana
70%	22.545	20.641	20.567	22.759	20.598	20.545	22.678	20.610	20.549
80%	28.240	25.077	24.850	28.078	25.206	25.088	28.109	25.173	25.020
90%	38.407	32.428	32.143	38.542	32.595	32.246	38.529	32.562	32.229
95%	53.914	44.799	43.918	53.637	45.082	44.828	53.772	45.034	44.632
98%	84.051	66.000	64.615	81.345	64.749	63.492	82.040	65.071	63.771
100%	5.127.763	159.499	113.427	40.256.302	178.654	110.779	40.256.302	173.817	111.398

Font: Elaboració pròpia a partir del Simulador de la RB.

Tenint en compte això anterior, de la Taula 7.7 es desprèn que el 3% de la població de Catalunya, la que queda classificada entre el 95% i el 98% més ric, es situa en un interval entre els 53.600€ i els 81.300€ anuals de rendiment net, amb una mitjana pràcticament equivalent als 64.700€ anuals¹⁶. No sembla que aquests resultats siguin un reflex objectiu de la distribució real de la renda existent a Catalunya. El que ens porta de nou a la consideració de l'existència d'un volum important d'ocultació de rendiments en l'IRPF; extrem que, més enllà del que per si mateix pugui fer pensar, té una incidència negativa determinant en l'objectiu que ens ocupa: el finançament de la RB.

16. Podem establir algunes comparacions il·lustratives, considerant els sous de l'any 2005 d'alguns funcionaris públics, en aquest cas centrats en el sector de l'ensenyament i pels que suposem en tots els casos una antiguitat mitjana de 12 anys. Un primer exemple: un(a) mestre(a) de primària va tenir una retribució bruta anual de 28.800€, això el(la) situa 4.000€ per sota de la mitjana del 9è decil, però formant part del 10% més ric de Catalunya. Un segon exemple: un(a) professor(a) d'institut va tenir una retribució bruta anual de 32.900 euros, això el(la) situa també en el 9è decil, pràcticament en el seu punt mig, formant part també del 10% més ric de Catalunya. Per últim, un(a) catedràtic(a) d'universitat que va tenir una retribució bruta anual de 46.700€, pertany al 95% percentil, una mica per sobre del seu punt mig, això és entre el 5% més ric de Catalunya.

CONCLUSIONS

- En la primera part d'aquest text hem intentat donar resposta a algunes de les preguntes més habituals sobre la RB.

- De les preguntes contestades n'hi ha de tipus filosòfic normatiu i d'altres de tipus tècnic.

- La RB està ben fonamentada des del punt de vista normatiu i tècnic tal com creiem que es desprèn de les respostes a les esmentades preguntes habituals.

- Hem dedicat la segona part a un aspecte tècnic especialment important: el finançament de la RB. Les conclusions d'aquesta segona part passem a especificar-les:

- Existeix la possibilitat de finançament d'una RB per a Catalunya, mitjançant dues vies complementàries:

- 1) a través de la supressió d'un conjunt de prestacions que serien substituïdes per la RB.

- 2) mitjançant una reforma en profunditat de l'IRPF.

- La implantació de la RB generaria un canvi positiu en la distribució de la renda a Catalunya:

- 1) disminuint significativament la desigualtat actual.

- 2) aconseguint una redistribució més equitativa pels col·lectius més desafavorits.

- El cost de finançament de la RB és important en termes de la seva fiscalitat, segons quin sigui el nivell de RB a transferir la pressió fiscal es pot considerar excessiva. Tanmateix, també és evident que els rendiments que es declaren en l'IRPF subvaloren la renda real existent a Catalunya, el que té un efecte determinant en la pressió fiscal necessària per assolir el finançament de la RB. Qualsevol mesura tendent a millorar l'eficiència de la inspecció de l'IRPF reduiria la fiscalitat que hem determinat en les nostres simulacions.

- De nou, respecte al cost de finançament, en aquest estudi ens hem centrat en les possibilitats de finançament a través de l'IRPF, el que no descarta que puguin existir vies complementàries utilitzant al-

tres figures impositives.

- La implantació de la RB, per la seva definició d'universal i no condicionada, suposaria una extraordinària simplificació de l'elevat nombre de subsidis, prestacions i transferències, en tots els casos condicionats, de l'actual sistema. Només per aquesta raó, la RB hauria de ser objecte d'estudi i reflexió per part dels responsables, experts i estudiosos del nostre actual sistema de protecció social.

GLOSSARI DE TERMES

Rendes Mínimes d'Inserció (PIRMI): és un instrument d'inserció mitjançant un tractament integral, i no sols pecuniari, de les situacions de pobresa i marginació. Aquest tractament global queda configurat per la concurrència de 5 blocs de prestacions: prestacions d'urgència i rescabament; accions de recolzament a la integració social, accions d'informació i orientació i accions de recolzament per a la col·laboració cívica; accions de formació d'adults; accions de recolzament a la inserció laboral i, finalment, la concessió d'una prestació econòmica.

Taxa Tobin: és un hipotètic impost sobre el flux de capitals en el món que va ser proposat per l'economista James Tobin en 1971, que va rebre el Premi Nobel d'Economia en 1981. Els moviments per una globalització alternativa opinen que els ingressos que aquest impost produïrien podrien ser una important font de finançament per a combatre la pobresa en el món.

Llindar de la pobresa: una persona està per sota del llindar de la pobresa quan els seus ingressos són inferiors al 60% de la renda mitjana de l'àrea geogràfica de referència.

Working poors: treballadors o treballadores que tenen una feina legal però romanen a la pobresa.

Male breadwinner: model familiar en què l'home aporta els ingressos i la dona és mestressa de casa.

BIBLIOGRAFIA

Són ja nombroses les publicacions en llengua castellana o catalana que han aparegut sobre la RB. A continuació s'ofereix una selecció solament dels llibres que ens semblen més interessants:

ARCARONS, JORDI; BOSO, ÀLEX; NOGUERA, JOSÉ ANTONIO i RAVENTÓS, DANIEL (2005): *La Renda Bàsica de Ciutadania. Una proposta viable per a Catalunya*. Barcelona: Editorial Mediterrànea. Col·lecció Polítiques núm. 45.

GIRALDO, JORGE (Ed.) (2003): *La renta básica, más allá de la sociedad salarial*. Medellín: Ediciones Escuela Nacional Sindical.

GROOT, LOEK, VAN DER VEEN, ROBERT y LO VUOLO, RUBÉN (Eds.) (2002): *La RB en la agenda política*. Buenos Aires: Miño y Dávila.

PINILLA, RAFAEL (2004): *La renta básica de ciudadanía. Una propuesta clave para la renovación del Estado de Bienestar*. Barcelona: Icaria.

PINILLA, RAFAEL (2006): *Más allá del bienestar. La renta básica de ciudadanía como innovación social basada en la evidencia*. Barcelona: Icaria.

PISARELLO, GERARDO y DE CABO, ANTONIO (Eds.) (2006): *La renta básica como nuevo derecho ciudadano*. Madrid: Trotta.

RAVENTÓS, DANIEL (1999): *El derecho a la existencia*. Barcelona: Ariel.

RAVENTÓS, DANIEL (coord.) (2001): *La Renta Básica. Por una ciudadanía más libre, más igualitaria y más fraterna*. Barcelona: Ariel.

RAVENTÓS, DANIEL (2007): *Las condiciones materiales de la libertad*. Barcelona: El Viejo Topo.

REY PÉREZ, JOSÉ LUIS (2007): *El derecho al trabajo y el ingreso básico. ¿Cómo garantizar el derecho al trabajo?* Madrid: Dykinson-Instituto de Derechos Humanos "Bartolomé de las Casas".

VANDERBORGHT, YANNICK y VAN PARIJS, PHILIPPE (2006): *La Renta Básica*. Madrid: Paidós.

VAN PARIJS, PHILIPPE (1996): *Libertad real para todos. (Qué puede justificar al capitalismo, si hay algo que pueda hacerlo)*. Barcelona: Paidós.

YANES, PABLO (Coord.) (2007): *Derecho a la existencia y libertad real para todos*. México: UACM y Secretaría de Desarrollo Social.

BIBLIOGRAFIA DISPONIBLE AL CENTRE DE DOCUMENTACIÓ EN COOPERACIÓ I SOLIDARITAT (CDOCS)

ARCARONS, JORDI; BOSO, ÀLEX; NOGUERA, JOSÉ ANTONIO i RAVENTÓS, DANIEL (2005): *La Renda Bàsica de Ciutadania. Una proposta viable per a Catalunya*. Barcelona: Editorial Mediterrànea. Col·lecció Polítiques núm. 45.

PINILLA, RAFAEL (2006): *Más allá del bienestar. La renta básica de ciudadanía como innovación social basada en la evidencia*. Barcelona: Icaria.

PISARELLO, GERARDO y DE CABO, ANTONIO (Eds.) (2006): *La renta básica como nuevo derecho ciudadano*. Madrid: Trotta.

RAVENTÓS, DANIEL (coord.) (2001): *La Renta Básica. Por una ciudadanía más libre, más igualitaria y más fraterna*. Barcelona: Ariel.

RAVENTÓS, DANIEL (2007): *Las condiciones materiales de la libertad*. Barcelona: El Viejo Topo.

VAN DERBORGHT, YANNICK y VAN PARIJS, PHILIPPE (2006): *La Renta Bàsica: una medida eficaz para luchar contra la pobreza*. Madrid: Paidós.

YANES, PABLO (Coord.) (2007): *Derecho a la existencia y libertad real para todos*. México: UACM y Secretaría de Desarrollo Social.

WEBGRAFIA

Basic Income Earth Network

<http://www.basicincome.org/bien/>

Red Renda Bàsica- Xarxa Renda Bàsica

<http://www.nodo50.org/redrentabasica/enlaces/>

